

DE EXTENSIONE ET BRE-
VITATE VITAE.

Utrum autem animalium nonnulla quidem sunt longæua, alia vero breuioris vitæ, & omnino de vitæ extensione & breuitate perscrutandæ sunt causæ. Disquisitionis autem principiū necessarium est, primo ambigere de ipsis. Non enim palam, an eadem sit, vel alia causa animalibus & stirpibus, quare hæc quidem longæua sunt, illa vero vitæ breuioris. Nam in stirpium genere aliæ annuam, nonnullæ diuturnam habent vitam.

Omnia animalium
opera corporis
& animæ
esse cōmunia.

Voniam omnia animalium opera, quæ cum proprietates, tum passiones Peripatetici appellare consueuerunt, animorum corporumque videntur esse cōmunia, vt alijs plerisque in locis, nec minus in commentario de sensu & sensibili est declaratum, quāuis inter illa alia quidem animos spectent magis, vt sensus, memoriæ, reminiscentiæ: nonnulla vero ad corpus magis vergere videntur, vt vigilia & somnus, sanitas quinetiam, & morborum genera, aliisque eiusmodi complura: quoniam etiam (vt eo loci est declaratum) ex huiusmodi operibus quædam magni sunt ambitus, ampleque se extendunt: nonnulla vero minus se prorogant: aliqua etenim vniuersum animalis consequuntur genus, vt voluptas & dolor, appetitioque illa qua naturaliter voluptatē quidem vnūquodque prosequitur animal, dolorem vero declinat & fugit: nonnulla vero in animalium perfectiori genere cernere licet, vt exquisitiores sunt sensus, sic & memoriæ & reminiscentiæ, cæteraque huiusmodi: ex illis quinetiam nonnulla sunt maximi cuiusdam ambitus & comprehensionis, quæ animalium vniuersum transcendentiæ genus, ad superiorē sanè viuientium ordinem sese applicant, illique merito quadrare videntur: huiusmodi autem sunt cū mors & vita, tum vtrorūque horū extēsiōnes & breuitates, iuuentutes quinetiam & senectutes, aliisque huiusce notæ: animalibus enim isthæc sanè contingere videntur non vt animalia sunt, sed vt viuentia: nam de arboribus stirpiūque vniuerso genere non minus hæc ipsa dici intelligi possunt: Quoniam igitur sic se habent illa quæ communia appellantur animalium opera, talesque inter se habere censentur differentias, philosophusque retro (vt vidimus) de his animalium operibus quæ ad illa vt eiusmodi sunt pertinent, copiose luculenterque pertractauit: in ijs qui sequuntur commēntariolis ea nimirū animalium disquirat opera, quæ illis vt viuentia sunt accidere & inesse animaduertuntur. Quorum primus de diuturnitate & breuitate vitæ inscribitur, in quo quærentis percontantisque modo (vt sæpe solet) philosophus proponit curnam animalium & stirpium nonnulla quidem esse videntur longæua, & extenso durantiā tempore: alia vero breuioris periodi, & breuioris vitæ. Vbi meminuit etiam, vt posteriora prioribus copulet & cōiungat, horumque nobis librorum ordinem indicet, se prius pertractasse de somno & vigilia, & posthac de morte & vita, sanitateque & morbo verba faciet, tanquā de rebus extremis & vltimis in negotio physico perscrutandis. Quoniam autem quod facile corruptioni est obnoxium, breuis est permanentiæ & ætatis: quod autem difficiliter corrumpitur, longæuum sanè & diuturnum esse censetur: idcirco hac de re in isto loquitur libello: vbi etiam de ipsis per genera docet longæuis: posteaque etiam quærit assignatque causas cur arbores hominibus sint diuturniores, & in illarum genere aliæ alijs longæuæ sint magis, & æui extēsiōris. Vbi accuratum de illis sermonem in stirpium commentarijs se facturum pollicetur: quos quidem ab ipso (quod audiverim, aut legerim) editos non habemus: sed legitimi eius discipuli & scholæ successoris Theophrasti, illorum loco, admirabiles illos de stirpibus libros habemus. Verum de ijs posthac videbimus: ipse vero à principio statim huius commentarioli, postquā causas dixit esse perscrutandas, à naturali scilicet philosopho, cur in animalium genere quædam sunt longæua, alia vero breuioris vitæ: subiungit & omnino de vitæ extensione & breuitate esse perscrutandum: quod stirpium gratia dixisse videtur & arborum: quæ licet altricem habeant vitam, animalia iure vocari nō possunt, quæ sensibus insigniti perspiciuntur: sed animantia appellantur, in quibus manifeste etiam conspicitur cum extēsiō tū breuitas perdurationis & vitæ. Post quæ dicta perscrutationis illius subiungit modum, illum videlicet necessarium esse asseuerans qui dubitando quærendove procedere videtur. ipse enim est qui dixit alibi. Dubitare de singulis non est inutile. & alio sanè in loco, Dubitare est propè scire. Neque enim hoc ab re, mehercule. Quæsitō enim aliquis & commodus dubitator latētes & quasi consopitos animorum suscitāt igniculos, illisque sæpenumero ad collustrandam veritatis faciem pro fomite vtitur. Quæ

Quod facile corrumpit
est permanentia.

Certe habet editi sunt
Theophrastus
de stirpibus.

Animal
Animans

Dubitare est
propè scire

Quid commodus
efficiat
dubitator.

autem huiusmodi esse debeat ambiguitatis & dubitationis ratio, statim subiungit: vtrū scilicet eadē sit vel diuersa longitudinis & breuitatis vitæ causa cū in animalium genere, tum in ipsis stirpibus: vbi verū animal quod sensu (vt dixim⁹) insignitur, ab animāte nō vero disternere animaduertitur. Nā in ipso etiam stirpium genere, inquit, & non solum in animalibus longitudo & breuitas vitæ manifestissime deprehenduntur. Quædam enim illarum annuo desinunt spatio: is periodi illarum est terminus, vt pleraq; herbarum sunt genera, arbusculæq; illæ quæ in ijs qui Adonidis vocantur hortuli, conferuntur. Legitimę autem arbores sunt diuturniores: in quibus etiam maxima est æui differentia. nā: q; oleæ, quercus, ilices, cupressi, nonnullaq; alia stirpium genera, longissimæ sunt vitæ, & ferè æternę. Punicæ autē, fici & mali, exigui sanè sunt æui: breuioresq; etiā inter illas sunt vitæ præcoces serotinis.

Adonidis hortuli.

Quæ longæ sunt arbores: & quæ breuioris æui.

10 **R**æterea vtrum de ijs quæ natura constituuntur, longæua sint secundum naturam sana: an disternatum est id quod breuis est vitæ, à valetudinario? An in quibusdam morborū generibus quæ valetudinaria naturaliter sunt corpora, & illa quæ breuis sunt vitæ, vicissim commutant: in alijs autem valetudinario nihil prohibet esse longæuos? De somno quidem & vigilia dictum est prius: de vita autem & morte posterius est dicendum: similiq; modo de morbo & sanitate quantum ad naturalem pertinet philosophiam. In præsentia autem de causis ob quas alia quidem longæua sunt vt diximus, alia vero breuioris sunt vitæ, considerandum. Hoc autem habent discrimen cum vniuersa quædam ad vniuersa genera, tum eorum quæ sub eadem sunt specie alia ad alia. Dico autem genere quidem differre hominem & equum: (longioris namq; vitæ hominum est genus quàm equorū) specie autem ipsos inter se homines. Ex hominum namq; numero sunt qui longioris sunt vitæ, alij vero breuioris, diuersi secundum varia distantes loca. Quæ enim in calidis degunt locis nationes, longioris sunt vitæ: quæ vero in frigidis, breuioris: & qui eadē etiā incolunt loca, hoc eodem discrimine differunt.

30 **P**ostq; retro dixit Aristoteles q; nō solū in animalium genere, sed in ipsis etiā stirpibus causæ longitudinis & breuitatis vitæ à philosopho sunt cōsiderandæ (nā nō minus in ijs q̄ in illis istæ conspiciuntur diuersitates) aliud rursus disquisitionis proponit initium, in quo cum longitudine & breuitate vitæ, valetudinarium & salubre coniungit & copulat. Quærit igitur an eadem longæua simul sint & salubria. Cui oppositum etiam est subaudiendum, an scilicet eadem valetudinaria sint, & breuioris vitæ. quod in litera non explicatum, subintelligendum esse recta sanè dicit ratio. Cui postea est subiungendum, an scilicet disternatum sit id quod est breuioris vitæ, à valetudinario. quasi dicere velit, an sint quædam breuis vitæ quæ tamen non sunt valetudinaria, sed sana. Valetudinarium autem vocat nunc illud quod actu quidē non est ægrum, ex parua tamen causa & nullo negotio egritudinem incurrere potest. Quærit igitur vtrum valetudinarium & salubre semper coniuncta sint, hoc quidem ijs quæ longioris sunt vitæ, illud vero ijs quæ sunt breuioris, aut nō semper hoc se habeat modo. Statimq; subdit (& hoc sanè ad propositam responsio esse videtur quæstionem) q; aliquando quidem isthæc se inuicem consequuntur, valetudinarium scilicet, & id quod est breuioris vitæ: eodēq; modo salubre, & id quod æui est prolixioris: aliquando autem separantur & disternantur hæc à se inuicem. In quibusdam namq; inquit, morborum dispositionibus permutant & communicant valetudinarium, & id quod est breuis vitæ. In mala enim corporis complexione aut compositione isthæc nimirum communicare videtur. Melancholicum namq; penitus animal, aut gibberoso & distorto corpore monstrosus cum paruis de causis ægritudinem facillè incurrit: tum breuis & exigui esse percipitur æui. In alijs autem quibusdam nihil prohibet, inquit, isthæc à se inuicem disiungi & separari, & cum opposito sæpenumero coniungi & copulari. Nonnulli namq; valetudinarij longioris interdum esse vitæ animaduertuntur. & ad doctrinæ huiusce complementum idem etiam dicere possumus de cōbinatione altera, q; scilicet in multis corporum constitutionibus salubre cum longæuo copulatur & iungitur: nihil tamen prohibere illius etiam contrariū ipsum adhærere posse. Multa enim animalia natura sunt salubria, vitæ tamen sunt breuioris: quod in stirpium etiam genere contingit videre. Post quæ enarrata, vt ordinem cum ad præcedentia, tum ad ea quæ sequuntur, præsentis indicet commen-

Valetudinarium

Quid valetudinarium.

Libellus de sanitate & morbo.

Animalium vitæ cū protensæ, tū breuiores.

Loca & cōplexiones multæ ad vitæ proli-
mitatē & breuitatē facere.

tarioli philosophus, subiungit se quidem in prioribus de somno & vigilia pertractasse, & supplendū est, de sensu etiam & sensibili, & de alijs quæ sunt præmissa: restareq; vt posthac de vita & morte verba faciat, doceatq; etiam de sanitate & morbo quantum ad naturalem philosophum spectare videtur. is namq; horum vniuersaliores cōtemplatur causas. nam partiales & peculiare magis sensibilem artifex pertractat medicus. Verum is libellus vel iniuria tēporis sanè intercidit, vel ab ipso philosopho haudquaquam editus fuisse videtur. illum certe neq; vidimus ipsi, neq; apud quempiam qui illum viderit vnquam legimus. Subiungitq; postea hanc diuersitatis differentiam, longitudinis scilicet & breuitatis vitæ ad se inuicem habere cum vniuersa genera ad alia diuersa genera, tum eorum quæ sub eadem sunt specie alia ad alia. Et de diuersis quidem generibus inter se statim subdit exemplum, longioris esse vitæ dicens hominum genus, quàm equorum: pro genere hoc in loco speciem intelligi volens. ex hominibus enim pleriq; octogesimum vitæ attingūt annum: pauci autem admodum equi trigessimū excedunt. Elephantum præterea, necnon cerui, cornices, anseres, ad extensa (vt aiunt) annorum durāt curricula: contrā canes, oues, sues, caprarūq; genus, aliaque pleraq; animalia & mature senescunt, & cito intereunt. Magna igitur diuersitatis ratio inuenitur cum longitudinis tum breuitatis vitæ, secundum generum (vt ita dicam) totalitates inter suprā enarrata animalium genera. Verum in ijs etiam quæ eiusdem sunt speciei, eadem nimirum spectatur diuersitas. Ex hominibus enim quosdam longæ uos videmus, nonnullos vitæ breuioris. Nestor enim, vt antiqua repetam, belli Troiani tempore tertiā, vt inquit Homerus, viuebat ætatem, in quo Achilles iuuenis extinctus est: vel si quis alius tunc nō violēta morte, sed naturali puer interijt. Ea deniq; tēpestate Priamus ætate prouecta extinctus est, qui Ephebum & primæ iuuentē Troilum defleuerat. Verum hi iuuenes, dicere quispiam posset, acerba & violenta morte præuenti fuerunt: nihil tamen ob stare videtur naturales etiam huiusmodi mortes cum seniorum & decrepitorum, tum iuuenum & puerorum assidue conspici. Verum in ipsa hominū specie hanc præcipue vitæ perdurationis varietatem, secundum diuersa habitationum loca, variasq; cæli plagas manifeste animaduertere possumus. Qui enim calida, inquit, loca incolunt, protensioris sunt vitæ. per calida (vt arbitror) intelligens loca, ea in quibus aquarum aërisque viget temperies, in ijs enim cum animalia ipsa, tum plantarum terræque fructus salubres sunt, bonique succi, contēperataq; efficiunt & conseruant complexionē, à quibus longa nimirum vitæ spatia proferuntur. Quicunq; vero frigida incolunt loca, id est distemperata, contrario se habentes modo, complexionis vitio, quæ cum ab aëre & aqua, tum à fructibus frugumq; generibus in illorum efficitur corporibus, & nullo negotio conseruatur, breuioris sunt vitæ. quod etiam, inquit, manifeste percipitur in ijs qui eadem incolūt loca, easdem ob causas. Sanguinei namq; (verbi gratia) in quibus naturalis cum humido temperato viget calor, longioris certe sunt vitæ quàm melancholici, in quibus atræ bilis vitio frigiditas superfluit & siccitas.

Vmere autem oportet quodnam ex ijs quæ natura constant, facile corruptionem incurrat: & quod nō de facili id ipsum patiatur. Ignis enim, & aqua, & quæ cognata sunt istis, cum non eadem potestate sint prædita, generationis & interitus sibi inuicē sunt causæ. Quæ obrem aliorum quodcunq; cū ex ijs ipsis constant, eorūdem naturæ participare, rationi est consonum, quæcunq; videlicet ex multorū constructione non constant, vt domus. De alijs igitur alius est sermo. Sunt enim plerisq; rebus priuata quædā corruptiones, vt scientiæ, & sanitati, & morbo. Hæc etenim destruuntur nō corruptis ijs quibus inerant, sed integris, vt ignorantia quidē corruptio, reminiscētia & disciplina: scientiæ vero, obliuio & deceptio. Ex accidēti vero naturales consequuntur corruptiones aliarū rerum interitus. Destructis enim animalibus, scientia & sanitas quæ in illis erant, corrumpuntur.

Quoniam de longitudine & breuitate vitæ nos docere causas præsens est philosophi intentio: illa autem breuis esse videntur vitæ, quæ de facili corruptionem incurrunt: longæ uero illa quæ diutius corruptioni resistere possunt: idcirco hoc in textu conuenire dicit, immo potius necesse esse de ijs ipsis verba facere, docereq; quænam facile, & quæ cum difficultate corrumpantur. Statimq; hanc ob causam ad generationis corruptionisq; mixtorum primas ascendit causas, ad quatuor scilicet elementorum corpora, ignem, aërem, aquam, terram: quæ cum ex contrarijs planè constant qualitibus, quod hic intelligi vult cum dicit quod non eandē huiusmodi habent

potestatem, in se inuicem agere & pati nata, cum generationis, tum corruptionis sibi inuicem nimirum sunt causa. Ignis enim natura calidus & siccus, si in aquam naturaliter frigidam & humidam a maiori exuperantiq; agat proportione, illam quidem corrumpit, nouitiumq; illius interitu generat ignem: similiq; rationis modo de terra & aere est censendum, quae sane cognata & affinia illis denominat, veluti ex quatuor simplicibus naturis duo reliqua & prima omnium mixtorum elementa. Si igitur in ijs generationes & corruptiones hoc (vt diximus) se habent modo: rationi, inquit, est consonum, quin immo potius necessarium, composita ex ipsis omnia eiusdem participare naturae. Mixta namq; eorum quae ad mixtionem concurrunt, naturam sane sapere videntur: & composita nimirum simplicium naturam referunt. Sicut igitur seorsum & per se elementa sibi inuicem cum generationis tum corruptionis sunt causa, ita in ipsis compositorum acervis earundem initia praebent passionum. Quocumq; enim ex elementis in mixti corpore corrupto, constat compositumque ab illo corrumpi summa est necessitas: hoc autem idcirco, quoniam id compositum illius particeps est naturae. Non omnia vero composita huiusmodi esse statim manifesto declarat exemplo. illa etenim ad quorum compositionem & structuram extrinsecus multa concurrunt, vt domus, aliaq; huiusmodi arte constantia, non hoc se habent modo. Non enim necesse est vno destructo lapide vel detracto, corrumpi statim & destrui domum. Quod tamen secus se habere percipitur in ijs quae natura constant, vt paulo ante diximus. His hoc modo constitutis, & de subiectorum substantiaq; generatione & corruptione declaratis, consequenti doctrinae ordine de accidentium generatione & corruptione inuestigare cupiens, dicit, De alijs quidem alius est sermo. quasi dicere velit, de accidentibus quidem circa huiusmodi passiones alio se res habet modo, praecipueq; circa ipsam corruptionem. Duobus enim modis vnumquodque corrumpitur accidens: & altero quidem a suo contrario, & huiusmodi propria illius & peculiaris est corruptio, & per se corruptio denominatur: altero autem cum destructo subiecto cuius illud erat accidens, ipsum etiam destruitur & corrumpitur accidens: & isthaec illius corruptio per accidens appellatur corruptio, quoniam non per se, sed propter subiecti se recipientis interitum accidere percipitur. Exempli gratia caliditas ignis ab aquae sane frigiditate per se corrumpitur, quae per accidens certe id ipsum pati censetur cum ignis corrumpitur, & esse desinit quod prius fuerat. Quod autem haec res hoc se habeat modo, statim ipse declarat inueniens plerisque entium, id est accidentibus ipsis peculiares quasdam & priuatas esse corruptiones, vt scientiae, sanitati, & morbo. Haec namq; destrui saluis & remanentibus possunt subiectis. Eodem enim durante & persistente Socrate, illius corrumpitur sanitas si illum aegrotare contingat: similiq; modo vicissim corrumpitur morbus dum conualescit idem Socrates, & prius aeger sanus efficitur: scientiaq; in illo rei cuiuspiam intercedente corrumpitur obliuione: & ea nimirum per se corruptiones iure appellari possunt, cum subiecto accidant saluo & remanente. Possunt etiam eadem ipsa per accidens corrumpi & destrui, dum corrumpitur Socrates. Destructis enim nobis (vt alio in loco inquit ipse) omnia sane destruntur quae sunt in nobis. Verum quia eius quae per se est accidentium corruptionis exempla referens dixit ignorantiae quidem corruptionem reminiscentiam esse & disciplinam, scientiae vero obliuionem & deceptionem: animaduertendum esse censeo locum hunc altiore fortasse habere intellectum qui oscitans existimauerit lector. nam eius rei quam primo aspectu praefert litera, facilis & ad manum (vt arbitror) est expositio. Ignorantiae enim rei cuiuspiam cuius alius quis sit oblitus, tum eiusdem reminiscentia est corruptio, si tota inquam res illa non fuerit deperdita: tum illius disciplina rursus suscepta & acquisita, si vniuersa inquam res illa penitus ex animo fuerit oblitterata. ipsius autem scientiae cum obliuio est corruptio, quando quis videlicet rei cuiuspiam amiserit habitum: tum deceptio, qui error scientiae contrarius esse censetur. Haec inquam litera huius breuis est & dilucida, vt arbitror, explicatio. Sed fortasse, vt dixi, in penitiori quodam recessu illius latet sensus, qui sane huiusmodi esse potest. Cum enim de Platonis Academicorumq; sententia humanus in corpora descēdat animus omnibus disciplinis exultans, ibiq; a corporea postmodum praepeditus mole, & quasi in obliuionis fluiuium demersus, omnium nimirum obliuiscatur eorum quae prius tenebat, vsuq; posthac & exercitatione, disciplinisq; etiam & institutionibus veluti commonefactus, reminiscitur eorum potius, quam de nouo illa perdiscere existimatur: Quae res Peripateticis haudquaquam placere videtur, qui humanos animos tanquam deratas tabellas, in quibus nihil pictum existat, affirmare visi sunt, in ijsq; sensibus & experiētijs prauijs, disciplinisq; insuper & institutionibus quibusdam nouam fieri in illis scientiam contenderunt: Cum inquam hac de re haudquaquam parua inter se differant viri, Aristoteles (vt arbitror) hoc in loco, vel propter sectae illius celebritatem & famam, vel quia non adhuc hac de re quando isthaec scribebat, vtro se haberet modo, fuerat satis disquisitum: vel fortasse, vt pleriq; asserunt, quibus sane assentiri non est nephas, quia celebrata illa de reminiscentia animorum sententia, veterum fuit Academicorum, a quibus Peripateticos verbis magis quam rebus fuisse diuersos omnis ferè consensit antiquitas: non ab re vtraq; has innuisse & copulasse videtur sententias: ignorantiae quidem corruptionem reminiscentiam dicens, vt Plato & Academici voluerunt: & disciplinam, vt ipse & Peripatetici affirmare videntur. Puer namq; a nouella aetate ex ignorante fit sciens, vel reminiscendo illorum quae prius nouerat animus, vel nouam ab extrinseco doctore suscipiens scientiam. Similiq; modo scientiae corruptio est obliuio, vel illa quae animis accidit propter descensum in corpora, vt Academicis placuisse diximus: vel habitus a doctore prius impressi, & postea deperdit iactura, vt Peripatetici dicunt. Deceptio quinetiam, scientiae est corruptio secundum vtraq; sectas,

Elementa quae
litatibus suis
in se inuicem agere & pati.

Non oia composita
ta quopiam ex
ipsis corrupta
destrui.

Duobus modis
accidens corrumpitur.

A contratio 7
I /
A suscipit cor
ruptio

De Platonica
reminiscentia
sententia.

Humanos animos
veluti ratas esse
tabellas de Peripateticorum
sententia.

Duo ignorantiae modi.

cōtrarius enim error rei illius quę scitur, eius nimirum scientiæ est corruptio: ita quę per obliuionem & deceptionē hic intelligantur duo ignorantie modi, quos recentiores philosophi negationis scilicet & dispositionis ignorantias appellant, qui scientie sunt corruptiones. Quod sequitur postea, clarum est, & præmissum, de accidentium scilicet corruptionibus per accidens propter interitum subiectorum.

Quamobrem de anima ratiocinari quispiā ex ijs poterit. Si enim est non natura, sed vt sciētia in anima, sic anima in corpore: illius profecto alius erit interitus præter eum quo corpore corrupto destruitur. Sed cum talis existere non appareat, ad corporis communionē alio fanē se habebit modo.

Quoniam ex ijs quę retro dixi de duplici accidentium corruptione, per se videlicet, & per accidens, cum vel à cōtrario corrumpuntur suo, vel simul cum subiectis intereunt, de ipsa quispiā ambigere posset anima, an duos scilicet huiusmodi corruptionis pateretur modos, de ipsa loquens anima quę non est inseparabilis forma corporis, sed posterius (vt quidam dixerunt) extrinsecusq; ad illud accedit, quemadmodū scientia ipsi accidere posterius videtur animæ: idcirco huic occurrens dubitationi, alium dicit cōmunicationis esse modū quo anima corpori cōmunicare censetur, ab illo per quem scientia cōmunicat animæ. Non enim manente & restante corpore corrumpitur & interit anima, vt anima remanente aliquando scientia destruitur: & ideo non sicut scientiæ duæ sunt corruptiones, per se videlicet, & per accidens, ita duo etiā ipsius animæ corruptionis erunt modi, quę vnifariam solummodo destructo corpore corrumpi & interire censetur. Et hic (vt arbitror) totius literæ huius clarus est sensus. Pro quo animaduertendum esse censeo quod nonnulli dixerunt sensitiuam quidē & intellectiuam animā non esse corporis formas: posterius nanque illas conformato iam & organis insignito corpore extrinsecus accedere: altricem vero vitam siue nutritiuā & augmentatiuam, formas esse corporis, simulq; cū ipso infundi spermate: & idcirco dicunt hoc in loco philosophū de anima dixisse, si non est natura, id est, si nō est species & forma corporis, de sensitua scilicet loquens & intellectiua anima, sed posterius infunditur, quemadmodū ipsa sciētia (hæc enim per doctrinam postea & disciplinā animis accedere & infundi videtur) erit profecto illius corruptio per se, vt est scientiæ, & non corrumpetur tantūmodo ad corporis corruptionem, sed corpore remanente corrumpi poterit anima, & post animæ corruptionem animatum restare corpus. Quoniā autem hoc nō cernitur euenire modo, sed remota anima corpus restat inanime, erit utiq; ipsa anima in corpore vt inseparabilis illius existēs forma, & nō vt est in anima ipsa scientia. Videtur autem hic velle philosophus animam corporis inseparabilem esse formam, cui vnicus tantum corruptionis cōpetit modus, cum scilicet corrupto corpore illa interire censetur. De sensitua igitur & vegetatiua loqui videtur anima, quæ certe corporis inseparabiles sunt formæ. nam intellectiua & separabilis est, & omnino incorruptibilis. Quo autem modo corpori assistat illa, quā dōve, & vnde veniat, profunda fanē est quæstionis difficultas, & inter philosophos non contemnendæ locus controuersiæ. Qui quoniā à præsentī alienus esse disquisitione videtur, idcirco à me sicco (vt aiunt) pede pertransibitur, si pauca prius quędam ex Galeni verbis hanc rē significantia in mediū adduxero, ex quibus fanē ostenditur magnam apud antiquos huiusmodi de re fuisse controuersiam. Scribit enim vir ille in secundo de affectorum locorum cognitione commentario, de principali animæ parte verba faciens, in hunc ferè modum. Verum isthæc animæ pars si est in circunieto illi corpore, vt nos in quapiā sumus domo, fortasse nullo imaginari poterimus modo quippiam illam lædi posse. Cum dissideāt autem hac de re inter se philosophi, & ij quidem illam vt in diuerforio contineri dicant, alij autem formam esse illam asseuerent: quomodo quidem lædatur, difficile est reperire. Quòd vero lædatur, animaduertere est facile, cum id experientia nos doceat. Hæc ille.

Sensitiua & intellectiua animam nō esse corporis formas secundū quosdam.

Altricem vitam & augmentatiuam simul cū spermate infundit.

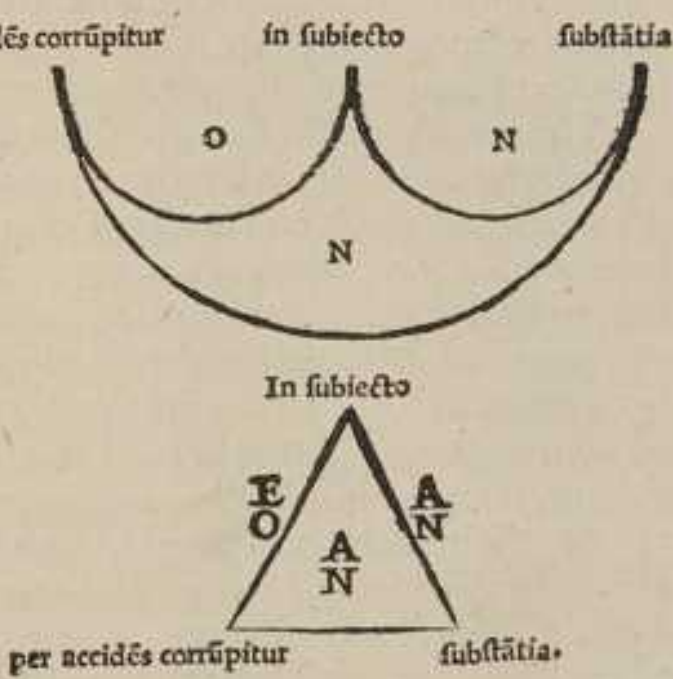
Galenus de principali animæ parte.

Sed forte quispiam merito dubitare poterit an alicubi corrumpi nequeat id quod corruptibile est, vt ignis sursum, vbi non est contrarium. Intereunt enim ex accidenti quæ contrarijs inexistant, quoniam illa intereunt. Destruuntur nanque contraria ex se inuicem: ex accidenti autem nullum in substantijs contrariorum interimitur, quoniā de nullo substantia prædicatur subiecto. Quamobrem id cui nihil est contrarium, & vbi non est contrarium, interire nō potest. Quid enim erit interimens, si quidem à contrarijs interire contingit solum? Huic autem nihil est contrarium, vel omnino, vel eo loci.

Quoniam ad eos qui circa causas longitudinis & breuitatis vitæ debentur sermones, multum facere dixerat cognitionem illorum quæ de facili corrumpuntur, necnon illorum quæ cōtrario se habent modo, vbi consequenti quodam doctrinæ ordine de simplicium mixtorūq; corruptione breuiter verba fecit, & circa animæ etiam ipsius naturam non contemnendam mouit quæstiunculam, & illam dissoluit: in eodem materiæ eiusdem perstans tenore, hoc in loco quærit vtrū ne quippiam quod suapte natura corruptibile existat, loci alicuius gratia incorruptibile perseueret, & nunquam intereat: euidentiq; statim subiungit exemplum de igne, qui sursum est, lunæq; contiguus est orbi, qui æther à plerisq; appellari solet. Cum enim quinto corpori nihil sit contrariū (vt in commentarijs de cælo est demonstratum) pars illa elementaris ignis quæ concauam lunæ orbis tangit superficiem, incorruptibilis sanè semper erit. nam eo loci nihil illi est contrarium. De portione vero illa quæ subiectum contingit aërem, secus existimare licet, cum aër quidem sit humidus, ignis autem siccus. Et dubitatio quidē huiusmodi esse videtur, de qua probabiliter prius affirmat partem illam ignis quæ lunarem contingit globum, esse incorruptibilem. Postmodum id quod verū est asseuerat, dicens illam etiam corrumpi quāuis sphaeræ sit contigua, quæ illi non est cōtraria. Arguit autem vniuersalem adducens rationis modum omnibus quadrantem elementis, imò vniuerso etiam corruptibilium generi, quibus cōtrarij natura aliquo adesse videtur modo. Probat autem primo elementa de quibus præsens est sermo, non corrumpi posse per accidens: postea probabit neq; etiam per se illa corrumpi posse. Prima autem ratio hæc est: corrumpuntur enim, inquit, ea quæ contrarijs inexistunt per accidens. cuius literæ difficilis sanè & subobscuræ huiusmodi videtur esse intellectus, q̄ illorum scilicet quæ inexistunt contrarijs, si qua eiusmodi sunt, per accidens est interitus, & non per se, si quidem illa in quibus insunt contraria, per se interire cōtigerit: verbi causa, vt in ipsis videmus elementis, aqua quidē frigida est & humida, sed est etiam dulcis: ignis vero siccus est & calidus, sed etiam est albus: contraria autem in supradictis sunt elementis cum caliditas & frigiditas, tum siccitas & humiditas. inexistere autem calido & sicco, id est igni, albedo: frigido vero & humido, id est aquæ, dulcedo existimantur. Hoc in casu si quidem frigido & humido remanente dulce corrumpitur, propria isthæc & per se corruptio ipsius est dulcis. Si autē frigido & humido corruptis, ipsum etiā dulce corrumpitur (hoc enim accidere necesse est quādo illi inexistit subiecto) dulce pfecto per accidens corruptū est: similiq; modo de albo est dicendū. Corrumpuntur igitur per accidens dulce & albū. isthæc enim dixit aut istis similia ipsis inexistere contrarijs, id est frigido & humido, calido & sicco, huiusmodiq; similibus: & per accidens corrumpi corruptis ijs quibus insunt contrarijs. Contraria autem à se inuicem corrupti dicit, cum in se inuicem agant & patiantur. Si igitur per accidens corrumpi dicimus illa quæ in subiecto sunt aliquo, quoniam simul cum illo corrumpuntur: æther autem & reliqua etiam elementa nulli accidere dicuntur: (nulla enim substantia de numero illorum est quæ sunt in subiecto) nullū certe illorum per accidens corrumpitur. Hoc autem significare videtur illud, per accidens nullum contrariorum in substantijs corrumpitur. intelligēs & appellans substantias animalia & composita omnia: contraria autem in illis ipsa quatuor elementa. Quoniam igitur omne quod per accidens corrumpitur, de illorum numero est quæ sunt in subiecto: nullum autem corporeorum elementorum est in subiecto: nullum proculdubio elementum per accidens corrumpitur. Illud autem de nullo subiecto prædicari substantiam, idem est ac si diceret nullam substantiam de numero illorum esse quæ sunt in subiecto. Et hæc est (vt dixi) ratio ostendēs nullū elementū per accidens posse corrumpi. Probat autem posthac quod neque per se corrumpi potest, de igne ostensionem virtualiter adducens, de quo in supra memorato mentionem fecit exemplo, subiungens quāobrem id cui non est contrarium &c. id est composita illa quibus non est contrarium, certe sunt incorruptibilia. omne enim quod corrumpitur, a suo contrario corrumpi perhibetur. quibuscūq; vero vel nullū est contrarium, vel in quo degunt loco, nulla cōtrarietas reperitur, illa pfecto incorrupta perseuerāt. Cæterum ignis portio illa quam ætherem vocant, in concauo lunaris degens sphaeræ, nullam patitur loci illius merito contrarietatem. incorruptibilis igitur ignis portio illa perstabit.

Ignis in propria sphaera æther appellatus.

Alstuc partim quidem verum est, partim autem non verum? Fieri enim non potest vt illi quod materiam habet, nō insit quodammodo contrarium. Vbique enim calidum & rectum inesse contingit. Quodcunque autem calidum vel rectum vel album esse nō est possibile. Passiones nanque erunt seiugata. Si igitur quando simul fuerint

actuosum & patibile, semper alterum quidem agit, alterum vero patitur: profecto fieri non potest quin mutatio consequatur.

Posteaquam retro declaratum est, & probabiliter conclusum elementa ipsa neque per se, neque per accidens posse corrumpi, praecipueque id de ignis portione quae lunarem tangit orbem, verissimiliter dici posse ostensum est, quae cum nullum loci gratia contrarium habeat à quo corrumpatur, incorruptibilis merito existimari potest: hoc in loco philosophus ijs quae praedicta sunt moderari cupiens, & principaliter ad quaestionem respondere quae requirebat utrum ne quippiam suapte natura corruptibile existens, loci alicuius gratia incorruptibile perseverare queat, dicit istuc partim quidem verum esse, partim vero non esse verum. Quod enim illud cui nihil est contrarium, omnino est incorruptibile, verum profecto est, & indubitatae fidei. à contrario namque suo quicquid corrumpitur corrupti sanè percipitur. Quod autem nihil compositae sit contrarium substantiae, aut igni etiam lunare contingenti sphaeram loci gratia nulla sit contrarietas, hoc certe falsum & erroneum est. Cuius rei statim subiungit causam, impossibile dicens esse haberi materiam non inesse quodammodo contrarium. ceu nos ex hoc inferre doceat, altissimum illum ignem, & supremum aetherem, cum compositum sit quidam, & forma in materia, non ab re habere contrarium, à quo destrui tandem & corrumpi possit. Si enim ipsum materiae esse in hoc censetur, quod contrariorum videlicet est susceptiva: contraria autem sunt caliditas & frigiditas: rationabiliter existimandum est illam suapte natura semper fatagere ut has quidem expellat qualitates, alias vero procuret admittere. quamobrem aetherius ignis in lunaris collocatus orbis sinu, corrumpetur quidem, licet difficulter corrumpi possit, cum illius materia quodammodo cum forma pugnet. omnis enim materia quae subiectum propinquum alicuius est, peculiare quaedam & proprias habet qualitates, quibus nimirum aliae sunt contrariae qualitates, quas vicissim materia illa admittere & recipere studet. Pro cuius rei intellectione hoc in loco animaduertendum esse censeo, materiae nomen apud antiquos & recentiores etiam Peripateticos sub duplici consideratione posse venire. Vel enim materiam illam primam significare, quae abnegatione omnium penitus formarum, segregationeque ab universis omnino speciebus, huiusmodi esse intelligitur: quam ἀπειρομα, id est nulla penitus qualitate insignitam graeci appellare consueverunt: quae intelligibilis quidem est, actu autem ex se nullam habet consistentiam: vel illam significare materiam quae aliqua semper qualitate tenetur, quam sensilem vocant, semper actu existentem, licet suapte natura sit potentia, à qua denudatur euacuaturque nunquam. Haec enim semper (ut ita dicatur) qualificata, recipit (verbi causa) nunc calidum & sic cum, sub alio prius formae alterius existens dominio, & ignis statim efficitur & appellatur: alias vero non dissimili sanè modo ad mixtorum variorum compositiones & denominationes se habile & apta praebet. Quapropter ambae illae materiae, intelligibilis scilicet & sensilis (sic enim illas in praesentia vocabulis distinguamus) potestate ignis (verbi causa) existunt: verum intelligibilis illa ab omni seorsum qualitate considerata, in potestate remota magis esse censetur, quam illa quam sensilem appellauimus: cuius nimirum propinquior est potentia. Quemadmodum enim dicere consueuimus nuper in lucem editum infantem potestate esse grammaticum, necnon illum etiam qui iam grammatici ludum frequenter incipit puerum: infantem tamen in remotiori potentia esse grammaticum, puerum autem in viciniore: sic de ipsis existimandum esse materijs non immerito est censendum. Intelligibilis etenim illa, nullaque penitus insignita qualitate in remota est potentia ignis: sensilis vero quae à prima iam potentia ad secundam peruenisse videtur, & iam qualitate est praedita aliqua, in viciniore certe est potentia ignis, cuius formam cum non habeat peculiarem (potentia enim est ad omnes alias formas, quas assidue appetit) nihil sanè mirum est si illam abijcere studeat, ut alterius sit compos. Non ab re igitur dictum esse videtur quod materiam habenti cuique quodammodo inexistit contrarium, à quo nimirum possit interimiri: ex quo sequi etiam palam est aetherium ignem posse corrumpi & destrui, quavis continentis gratia loci nulla illum oppugnet contrarietas. Et hic est (ut arbitror) sanus istius literae intellectus, & commoda, ut videtur, illius explicatio. Illud autem quodammodo quod in textu expressum est, conueniens quaedam videtur esse moderatio ad propositionis illius veritatem seruandam. Nam quavis materiae (verbi causa) quae sub ignis est forma illius, contrarietas non existat, (non enim illi inest frigidum & humidum distincte & actu) illi tamen aliquo modo inesse videtur contrarium, tum quia illi potentia inest ad contraria, nataque est hanc abijcere formam, & illam recipere: tum ob coniunctam aliorum priuationem quae illa appetere & adipisci nata est. Peculiariterque hoc etiam ipsum igni adesse animaduertitur. Actiuosa namque maxime in illo qualitas, caliditas videlicet, nihil in quod agat inueniens, & in suam vertat naturam, in se ipsam sanè reflectitur, suamque nimirum destruit corrumpitque formam. Fieri igitur non potest (ut inquit hic philosophus) ut materiam habenti non insit quodammodo contrarium. Quapropter aetherio igni, qui materia sanè non caret, contrarium in sese quodammodo gerenti, corruptionem accidere necesse est. Vere igitur pro responsione ad quaestionem, & eleganter mehercule adductum est aetherium ignem tum non habere contrarium ratione loci, & idcirco esse incorruptibilem quodammodo, id est qui non de facili corrumpi & destrui possit: tum materiae ratione in se quodammodo contrarium ob continentis, esse corruptibilem. Quibus postea consequenter philosophus haec subiungit verba. Vbique enim calidum & rectum inesse contingit: quodcunque vero esse calidum vel rectum vel album non est possi-

Cuique composito aliquod esse contrarium.

Materiae essentia in recipiendis contrarijs censetur.

Materiae nomen dupliciter habere significationem. Materia intelligibilis. Materia sensilis.

Duplex materiae potentia

Quomodo materiae sub ignis forma existenti quodammodo adsit contrarium.

- bile. Passiones namq; erunt seiugatae. Quae litera obscure profecto breuiterq; prolata, hunc habere videtur intellectum. Cum enim dixisset non esse possibile habenti materiam quodammodo non inesse contrarium, hoc probare & ostendere cupiens dicit. Vbiq; enim calidum vel rectum inesse contingit, id est in omni materiae parte quaelibet accidere potest contrarietas. Per calidum enim & rectum omnia contrariarum qualitatum genera intelligenda sunt, quae non minus in ista quam in illa materiae portione suscipi possunt. quaelibet enim illius portio quodlibet contrariarum nata est suscipere genus. Vnquodq; autem, siue omne, id est vniuersam autem materiae mole, siue omnes illius partes peculiari quadam qualitate esse insignitas sine aptitudine & habilitate scilicet ad illius contrarium, aut potestate vel appetentia, est impossibile. ex hoc enim sequetur, inquit, passiones, id est qualitatis species esse seiugatas, id est separatas & abstractas, &
- 10 in nullo subiecti fundamento constitutas. quae rem hoc in loco veluti impossibilem supponit, cum illius sane impossibilitas in physicis sit probata, & ubi idearum labefactatur opinio. Accidentis enim esse est inesse, nullumq; de per se statum habet accidens: cum alioquin illorum nonnulla plane sint quae nedum ex sese suisque natura sine subiectis esse non possunt, sed neque libera etiam mentis intellectusque operatione seorsum ab illis existentia imaginari queunt. Quod autem sequatur passiones esse separatas, sic ostendi potest. Si enim quaelibet materiae portio esset calida (verbi causa) vel recta, vel alba, vbi nam illorum reponerentur opposita: aut a quibusnam isthaec transmutarentur contrariis: transmutari namq; illa certum est, cum id accidere sensu quotidie percipiatur. Neesse igitur erit illorum opposita separata, & in nullo existentia subiecto, quando illa per suppositionem vniuersam materiae occupant mole, in illa agere transmutando: quod non esse possibile iam receptum est, & in confessis habetur. Omni igitur rei in materia existenti tanquam in subiecto, aliquod esse contrarium neesse est. Et ideo responsionis statim affert coronidem dicens: Si igitur quando simul fuerint actuosum & patibile, id est, si quando componantur contraria, quorum vnum agere potest, & reliquum pati, semper illorum ad se inuicem actiones passionesque naturaliter consequuntur, ex quibus cum generationes & corruptiones naturales fiunt, tum omnimodae transmutationum multiformium diuersitates. Et ut ad summam concludatur, nihil omnino materiale penitus est incorruptibile.

Accidentium nonnulla necdum sine subiecto esse nequeunt: sed sine illo imaginari non possunt.

Nihil naturae penitus incorruptibile.

Ræterea si neesse est excrementum facere: excrementum autem est contrarium: Ex contrario enim semper est mutatio: Excrementa autem reliquiae sunt prioris.

- 30 **H**aec est alia ratio id ipsum probans. Sumpta autem est ab alimentum nutritionisque naturali opere, quo omnia nimirum materiam habentia indigere videtur. Si enim ignis (verbi causa) alitur vbiq; collocetur: actuositate enim sua sine alimento diutius durare non potest: cum vbiq; reperitur alimentum, ibi etiam necessario illius reperiatur superfluitas & excrementum: Omnis autem contraria est superfluitas: Igni igitur vbiq; constituto aliquod certe erit contrarium: Vbi autem est contrarium, ibi corruptionem sequi neesse est: Vbiq; igitur collocetur ignis, illum aliquando corrumpi summa est neessitas. Et haec sane vniuersa est rationis huiusce series. Pro literae autem declaratione animaduertendum est quod superfluitatem siue excrementum contrarium esse dixit, cuius causam statim subiungit, inquit, excrementum prioris reliquias esse, id est praecedentis alimentum. In confessis enim est alimentum quodcumq; a principio esse contrarium illi quod alitur: quod tamen in fine illi postmodum fit simile. Philosophi enim omnes & medici hoc constanter asseuerant, & ipsa etiam dicit ratio, nisi enim esset contrarium, in illud natura non ageret conuertendo, & in succum sanguinemque transmutando. Actiones enim passionisque sunt mixtorum, contrariis intercedentibus: vnde concoctiones digestionisque a medicis sunt appellatae, cum a naturali scilicet calido assumpti vincuntur cibi: inter quos si validior perseverantiorque fuerit pugna, duri certe illi & incoctiles appellantur: ibi. Si vero innati caloris facilius de illis comodiorque victoria fuerit, cum leues & coctiles dicuntur illi, tum boni etiam succi esse non immerito existimantur. Si igitur nutrimentum (ut diximus) contrarium est ei quod alitur, superfluitas autem pars est quaedam aut reliquiae primi alimentum, ut philosophi medicisque omnes affirmant: excrementum profecto & superfluitatem illi quod alitur, contrarium esse neesse est. Ex contrario autem omnis est mutatio. Quamobrem manifesta sane est de materialium omnium corruptione conclusio.

Cur ignis sine alimento durare non potest.

Alimentum a principio contrarium, alito in fine simile.

Duri & incoctiles cibi. Faciles cibi.

- 50 **S**i autem omne actu contrarium expellatur, hic etiam incorruptibile erit. An istuc minime, sed a circumiecto corrumpitur aere? Verum si quidem id sufficet ex praedictis, ita sit sane. Sin minus, ponere debemus quod inest quiddam actu contrarium, & excrementum generatur. Quamobrem minor flamma per accidens absimitur a multa, quoniam alimentum quod illa in multo consumit tempore, fumum scilicet, id

multa flamma celeriter. Quapropter omnia perpetuo sunt in motu, & generantur vel intereunt: ipsumque continens aut suffragatur, aut refragatur. Et hanc ob causam translata pleraque diuturniora fiunt, etiam si natura breuioris essent æui. Perpetua vero minime quibuscunque sunt contraria. Statim enim materia contrarium habet. Quare si quidem ipsius ubi, per locum mutantur. Si vero quanti, per augmentum, & diminutionem. Si autem passionis, alterantur.

Quoniam retro, ut vidimus, dixit Aristoteles quod mixtum quodcumque ubicumque reponatur, siue ignis, siue aliud quippiam id fuerit, ut permanere possit, necesse est quod alatur: & si alitur, ut superfluitates & excrementa faciat, quæ illi nimirum sunt contraria: & cum ex contrario 10 semper sit mutatio: necesse est illud tandem interire mixtum, & destrui: quia huic rationi quædam responsionis à quopiam afferri posset instantia, qui diceret ignem (verbi causa) ali & excrementum facere quod illi sanè est contrarium, verum ab illo non corrumpi, quoniã naturali quadã potestate illud potest à se expellere & amandare, quẽadmodum in animalium corporibus videre cõtingit quæ potentiã facultatemque habent expulsoariam qua humidi & sicci alimenti superfluitates & excrementa expellunt: ignis igitur actu cõtrariũ expellet, vocas actu cõtrariũ ipsas superfluitates: & hoc modo hic apud nos etiã incorruptibilis esse poterit ignis: quia igitur ad rationẽ prædictã hoc quispia respõdere posset modo, idcirco philosophus post adductã apparentẽ istã responsionẽ statim subdit, an istuc minime, id est, ignis hic est incorruptibilis. à continenti enim aëre corrupetur cõtrarijs qualitatibus insignito. Pro quo animaduertendũ est quod de igne qui hic apud nos est, loqui videtur. nã statim subdit, Verũ si quidem id sufficiet. id est, si quidẽ sufficienter dicitur hoc, & ad responsionẽ illã cõmode, bene habet. Si autẽ non est sufficienter dictũ de cõtinentis cõtrarietate, & cõtenti corruptione: nanque hoc quadrare non potest igni in lunę cõcaua sphaera agenti, cui certe non cõtrariũ est continens: ad primam recurrendũ est instantiã de actu contrario ubicumque igni existenti se opponẽte, quod sanè actu contrarium excrementi superfluitatem esse dicit ipsis verbis: quã fieri in ijs quæ aluntur, summa est necessitas. Et idcirco subdit, quãobrem minor flamma per accidens absumitur à multa. ostẽdere volens ignẽ ubique alit & nutrir. Exurit enim & dissipatur per accidens minor ignis à maiori, quoniã alimẽtũ illius, fumalis scilicet illa euaporatio, quæ ignis est pabulũ, quam fumũ hic appellat, cito absumitur & celeriter interit à maiori & valẽtiori nimirũ igne rapta & absorpta. Ablato autẽ & prærepto illo quo minor alebatur ignis, illum interire & destrui necesse est. Quãobrem concludit omnia hic, id est infra 30 lunæ orbem, cũ materiã habeat & contrariũ, in perenni iugique semper versari motione, & cũ generari & corrumpi, tũ etiã varijs mutationibus cõsiliari, Heraclitiquẽ fluuiũ, in quẽ bis ingredi nõ licet, cõtinuè iactari certũ esse. De cõtinenti autẽ postea & locante verã affert sententiã, illud scilicet dicẽs vel suffragari vel refragari ipsis quæ in illo cõtinentur & collocantur, ut diuturniora videlicet esse possint, vel breuioris æui. Cõtinens enim si quidem cõueniens est & cõmodũ animãtis cuiuspiã cõplexioni & naturæ, illud nimirũ coadiuuat, & ad vitæ prolixitatẽ multũ quantũ facit. Si vero incõmodum fuerit & discõueniens, resistit & officit, illudque breuioris esse facit vitæ. Quãobrem trãslata, inquit, diuturniora fiunt pleraque vel exiguioris æui quã illorum ferat natura. Homo enim, verbi causa, calidæ & siccæ cõplexionis, qui suapte natura LXX implere posset annos, si ad exustas orbis transferatur plagas, & ad Aethiopũ cõcedat loca, minor fortasse quinquagenario morietur, torrida celi plaga radicale in illo 40 humidũ, quod innati sanè pabulum est caloris, vi sua valenter & cito absumẽte. Qui si forsitan ad algẽtes terrarũ cælique tractus transferatur, longinuioris certe fiet æui, diutiusque in vita persistet, quã fortasse illius præ se ferebat cõplexio. Quãobrem nõ immerito Asclepiades inter medicos rari nominis, memoriæ prodidisse videtur Aethiopes quidẽ trigesimo ætatis anno senescere, apud Britannos vero multos ad cõtesimũ usque & vigesimũ peruenire ætatis annũ: quoniã solis calore apud Aethiopes resoluitur arescãtque corpora, apud Britannos vero cõpacta dẽsaque fiãt cæli algẽtioris causa, & exhalationi caloris nullũ relinquãt locũ. Refragatur igitur nõnunquam, & aliàs suffragatur ipsa cõtinẽtis natura omni sanè cõtẽto, secundũ varias dispositionũ affectiones, ut cuius recte inspiciẽti manifeste animaduertere licet. Verũ quãuis hoc efficere possit (ut dictũ est) cõtinens, æternũ tamen quippiã aut incorruptibile haudquaquam facere aut præseruare potest. siquidẽ illud materiã habet, cui indeficiens & semper 50 iunctũ retro diximus esse cõtrariũ. Nullũ igitur habẽs cõtrariũ vere dicere possumus esse perpetuũ, & itẽ omne materiale plane esse corruptibile, quoniã omne id cõtrariũ in se habet. Verũ quia diuerso modo materialibus huiusmodi adesse videtur contrarietas, idcirco mutatio in ipsis, quæ corruptionis quidã est modus, diuersa esse cõspicitur. Quæcumque enim materiã ad ubi, id est ad loci contrarietates habent, ut diuina sunt corpora, quæ circulo feruntur, per locũ mutantur. Quæ vero materiã habent quanti, secundũ augmenta mutantur & decrementa. Quæcumque autem materiã habent passionis, & in qualitate versantur, hæc nimirum alterantur, & cum calescunt & frigescent, aliasque qualitatũ incurrunt contrarietates, tum etiam generantur & corrumpuntur.

Cur maior flamma minorem absumit & deuorat.

Asclepiades.

Nullũ habens cõtrariũ esse perpetuũ.

Sunt autem neque maxima minus corruptibilia. equus namque homi-
ne breuioris est vitæ. neque rursus pusilla. pleraque enim insectorum
annuum vitæ spatium non excedunt. Sed neque stirpes omnino ani-
malibus. nonnullæ enim stirpiū sunt annuæ. Neque rursus sanguine prædi-
ta. apis namque diuturnior quibusdam sanguine præditis. Neque rursus ca-
rentia sanguine. mollia namque sanguine quidem carent, annum vero per-
durant spatium. Neque ea quæ in terris degunt. etenim annuæ quædam sunt
stirpes, necnon terrestria animalia. Neque ea quæ in mari. ibi enim cum ostrea-
cea, tum mollia breuioris sunt vitæ. Omnino autem vitæ diuturnitas in i-
10 psis præcipue est stirpibus, ut in palma, & cupressu: mox in animalibus san-
guine præditis magis quam illo carētibus: & terrestribus magis quam aqua-
tilibus. Quocirca si isthæc copulentur, in sanguine certe præditis, & terre-
stribus animalium reperiuntur diuturniora, ut homo est, & elephas. At-
qui maiora etiam (ut de pluribus dicatur) minoribus sunt diuturniora.
Namque & alijs quæ longissimæ sunt vitæ, accidit magnitudo quemadmo-
dum supradictis.

Posteaquam retro (ut vidimus) dixit Aristoteles quod corruptibilia illa sunt omnia quæcumque contra-
riū habent, cuiusmodi materialia sanè sunt omnia: & quod pleraque continentis ratione vel suffra-
gantis vel refragantis, cum diuturniora, tum vitæ sunt breuioris quam illorum ferat natura, quæ certe res ad
20 faciliter vel difficulter corrumpi planè deducitur, quorum in principio statim quæstionis ad literam
fuit facta mentio: post isthæc inquam sit enarrata & constituta philosophus causas nobis cum longi-
tudinis, tum breuitatis vitæ tradere studens, concausas quasdam eorum quæ quibusdam veræ videri pos-
sent causæ, remouet & abnegat, solitariaque illas neque longitudinis neque breuitatis vitæ insolidū omni-
bus dicit esse causas, quarum tamen nonnullas complicatas & coniunctas nonnihil afferre ad longi-
tudinem & ad breuitatem vitæ posse asserit, ut statim videbimus. Dicit igitur primo quoniam ma-
iora in animalibus & stirpibus ferè videntur longæua magis, magnitudinem solitariam non esse lon-
gioris vitæ causam. Statimque exemplum huius rei subiungit. Equus enim, inquit, qui homine sine con-
trouersia est maior, breuioris certe est æui quam homo. Siquidem longissima equi vita quadragesimus aut
ad summum quinquagesimus ætatis est annus: licet ipse quendam ad quintum & septuagesimum
30 perdurasse scribat: quod rarissimū sanè, ne solitarium dicam, esse videtur exemplum. Ex hominibus
autem multi centesimum pertigerunt annum. Neque parua rursus inquit longioris esse vitæ. Mul-
ta enim insectorum annum tantum durant spatium, neque id fortasse integrum: ut muscæ, culi-
ces, papilionæ, & pleraque huiusmodi alia. Sed neque omnia terra nascentia, aut omnes inquit stir-
pes animalibus omnibus esse diuturniores, ita ut vniuersum genus vniuerso comparetur generi.
Nonnullæ namque ex illarum genere annum tantum habent vitæ spatium, immo etiam breuius, ut la-
tueca, nasturtium, ocymum, multaque eiusmodi alia hortensia quæ temporaria sunt, & nisi seminibus
reparentur, funditus intereunt. Præterea quia nonnulla sanguine prædita animalia, sanguine caren-
tibus plerisque diuturniora esse conspiciuntur, idcirco dicit non omnia sanguine prædita omnibus san-
guine carentibus esse diuturniora, ita quod sanguis in animalibus diuturnioris sit vitæ causa. Apis namque,
40 inquit, exanguæ animal quibusdam sanguine præditis est diuturnior: cuius longissima (ut nonnulli vo-
luere) vita septennium est: ut alij decennium: quem temporis terminum quædam sanguine præditorū
non planè attingunt. Statimque subdit neque oppositam diuturnioris æui esse causam, sanguine carētia
dicens non esse longæua. Mollia namque, inquit, sanguine quidem carent, annum vero solummodo per-
durant spatium. Mollia autem ex pisciū genere appellamus illa quæ *μαλάκια* græci vocant, ut sunt
loligo, sepia, polypus, & id generis cætera quibus peculiaris quidam humor sanguinis vicem præsta-
re videtur. nam sepiæ atramentum illi sanè pro sanguine habetur. Annum autem ista perdurare di-
cit spatii hoc in loco: in cōmentarijs autem de animalium historia sepiam & polypū bimatum non exce-
dere scriptū reliquit. Quæ insequutus Plinius secūdo in naturali historia, Polypū, inquit, ultra bimatum
50 non viuūt: pereunt autē tabe semper: foeminæ celerius, & ferè à partu. Et omnino cum sanguine carentiū
quatuor maxima ista sint genera, *μαλάκια* videlicet, quæ mollia nostri appellant: crustis tenuibus
cōtectis. quæ græci *μαλακόσρακα* vocant: duris inclusa crustis, quæ ostreaea nos, græci *ὀσρακόσδεσμα*
vocant: & *ἐντομα*, quæ nos insecta appellamus: nullis ferè horū bimatu longior cōtingit vita, apibus
t.ij.

Longissima
equi vita.

Longissimam
apum vitam
septennium
esse.

μαλάκια
Mollia.
Plinius. ij.
Quatuor ma-
xima sangui-
ne carentium
genera.
μαλάκια
μαλακόσ
σρακα.
ὀσρακόσ
δεσμα.
ἐντομα.

exceptis, quas septem viuere annos ex Aristotele & Plinio retro diximus. Quoniam autem terrestria aquatilibus diuturniora esse videntur, idcirco subdit Aristoteles in neutra harum differentiarum seorsum accepta longitudinis aut breuitatis vitæ causas constanter reperiri. Neque enim ea quæ in terris degunt, animalia scilicet & plântæ, vitæ sunt diuturnioris, omnibus videlicet ijs quæ in mari versantur, & in aquis viuunt. Stirpes enim multæ annuū temporis non excedunt spatiū: & terrestria etiā animalia pleraque non extensæ admodum sunt vitæ. Passeres quinetiam mares anno diutius durare negantur. Aquatiliū vero nonnulla longæua esse animaduertuntur, vt Delphines, Balenæ, Orcæ. Piscesque quosdam à Nedio Pollione in Cæsaris piscinam coniectos refert Seneca post sexagesimum expirasse annum. Neque rursus aquatilia terrestribus sunt diuturniora. Dicitur enim eo in genere mollia bima-
 10 tum non excedere: & ostreaea compertum est omnia cito interire. His hoc modo constitutis Aristoteles antequam ad perscrutandas longitudinis & breuitatis vitæ accedat causas, summario quodam enunciandi modo prædicit in terrestri quidem viuentium genere stirpium nonnullas longissimæ esse vitæ, vbi palmæ meminit & cupressus, quibus diuturnam esse vitam, & aliquot perseuerare secula, cū Theophrastus ipse, tum plerique rerum scriptores memoriæ prodidere. Huiusmodi autem dicuntur etiam esse Quercus, Ilex, Fagus, Olea, Lotos, Platanus: & omnino ex eodem genere siluestria domesticis esse diuturniora. Oleastrum enim magis quàm oleam durare dicunt: & siluestrem pirum, quam achradan græci vocant, domesticam vitæ prolixitate superare. Similique modo caprificus ipsa ficu est diuturnior. Et vt id etiam obiter dicatur, quod nonnulli sanè rerum scriptores prodiderunt, sciendum est palustres arbores, & quæ iuxta aquas nascuntur, breuioris esse vitæ quàm illæ quæ in sicciori natæ sunt solo. Et hæc quidem de stirpibus. In animalium vero genere cum terrestria inquit aquatilibus esse diuturniora, tum sanguine prædita ijs quæ carent sanguine. Neque hoc ab re, mehercule. namque animam esse sanguinem & animalium vitam antiquorum plerique dixerunt: vnde illud Poëtæ. Vitam multo cum sanguine fudit. & alio in loco, Purpuream vomit ille animam. Spiritus enim, id est vitæ vehiculum, sanguinem esse voluerunt. Quapropter duo isthæc copulantibus & adinuicem coniungentibus, animalium sanè diuturnior reperitur vita, in terrestri inquam genere & sanguine prædita, quàm in aquatili & exanguis. Cuius rei euidens statim adiungit exemplum, vt homo est, inquit, & elephas. Et de homine quidem dictum est prius: cuius ætas interdum ultra centesimum prorogatur annum. De elephantis autem in confessis sanè est plures ducentos viuere annos, quosdam etiam trecentos: quorum certe iuuenta sexagesimo incipiat anno. Eo præterea in genere foeminam decem annos in vtero gestare vulgus existimat: Aristoteles vero triennio asserit. Ad summam autem dicit philosophus in omni ferè genere maiora minoribus esse diuturniora, corporisque magnitudinem vitæ longitudini sanè attestari. Nam ea quæ sine controuersia extensioris sunt æui, magnis etiam esse corporibus prædita ferè conspiciuntur.

Nedius Pollio
Seneca.

Quæ arborū
sunt longæuæ
Theophrastus.

Palustres
arbores breuioris
esse aui.

Mato.
Vitā cum spiri-
ritu & sangui-
ne esse.

Elephantorum
natura.

Orum autem omnium causam hinc quispiam contemplari poterit. Sumere enim oportet omne animal natura humidum esse & calidum: ipsumque viuere eiusmodi esse: senectam autem frigidam esse & siccam: non aliterque id quod mortuum est, esse apparet. Materia autem corporum ijs quæ existunt, isthæc, calidum, frigidum, siccum, humidum. Necesse igitur est senescētia exsiccari: quamobrem non de facili exsiccabile ipsum debet esse humidum. Et idcirco pingua non putrescunt. In causa autem est, quoniam aëris sunt. Porro aër ad alia vt ignis est. Ignis vero non putrescit. Neque rursus exiguum debet esse humidum. Paucum enim facile est exsiccabile. Quamobrem magna animalia & stirpes (vt vniuersaliter dicatur) diuturniora sunt, quæ admodum dictum est prius. Rationi nanque consentaneum est maiora plus humoris habere.

Animal omne
natura calidū
esse & humi-
dum.

Veras & vniuersales longitudinis & breuitatis vitæ in omni viuentium genere nunc enumerare incipit causas philosophus, suppositione quadam præmissa, quæ cum verissima est, tum ad sensum etiam omnibus manifestissime patet: in primisque animalibus cōpetere videtur omnibus. Ea autem est, animal omne natura calidum esse & humidum. Quod cū ex alijs multis, tum hinc etiam clarissima sui præbet indicia. Animal enim omne quandiu viuunt, tandiu etiā ali necesse est. Porro à alimentum, vt aliàs dictum est, in principio quidem est contrarium, in fine vero ei quod alitur sit

simile. Vt autem istuc euenire possit, ipsum alterari necesse est. Alterans autem naturale est calidum, quod animalis temperat vitam. Cum enim actiuosa sit & efficax omnis sanè caliditas, naturalis nimis rû illa quæ radicale appellatû depascitur humidû, illud nempe cito absumeret, seseq; cû illo interimeret, nisi extrinsecus animalium corporibus esculenta poculentaq; subministrarentur, in quibus naturalis calor vires exerceret suas alterando semper & immutando, absumptique loco aliud continuo subrogando. Quia igitur iugis isthæc est & nunquam cessat actio, idcirco quoad viuit animal cibos capere & ali necesse est. Calidum igitur omne est animal & humidum. sedes enim caloris & pabulum radicale & connatum est humidum. Quæ tamen duo iuuentæ præcipue vigent tempore, declinant autem & veluti hebescent cum in senium vergit animal: quamobrem senectutem frigidam & siccam physici esse dixerunt. Deficiente namq; calido, & humido arefcente, & veluti terrestri effecto, quod sanè aëriû erat prius, animal nimirum frigidum efficitur & siccum naturaliter, quanuis ea tempestate in illo plurimæ redundant & ingenerentur humidæ præter naturam superfluitates, à debilitate innati caloris in illius corpore per accidens genitæ. Verum quoniam de his plura & vberiora loqui ad physicum pertinet illum qui iam medicum agere incipit, idcirco hic receptui canamus, senectutemque frigidam & siccam esse, vt ad sensum etiam patet, cum philosopho supponamus: similemque ipsam esse mortem concedamus. Caloris namque innati totalis extinctio ipsa est mors, & omnimoda humidi exsiccatio: quapropter cadauerum ad terram vltima fit resolutio, artuum & membrorum compagine dissipata, quæ humidi sanè naturali quodam glutino tenebantur. Materiam autem corporum dicit esse quatuor ista, calidum, frigidum, humidum, siccum. nam cum corporum materia quatuor
 10 proculdubio sint elementa, quatuor has qualitates quæ illorû esse cõsentur formæ, non immerito corporum materiam appellauit. His sic enarratis & constitutis, primam statim causam cû longitudinis tum breuitatis vitæ asserere aggreditur, dicens, cum sit necessarium omnibus in senectute humidum exsiccari (vt modo diximus) illa nimirum animalia siue viuientia longioris sunt vitæ, & diuturniora sanè longæuaq; magis existunt, in quibus siccitati diutius repugnat humidû: contra illa minus prolixi sunt æui, in quibus nullo negotio & facile exsiccabile innatum est humidum. Quibus virtualiter dictis & ostensis, breuiter admodum subiungit, ad prolixitatē scilicet vitæ omnibus necessariû esse viuentibus huiusmodi naturale humidum quod non de facili exsiccetur & arefcat: cuiusmodi humidum est pingue & compactum, non aqueum & diffuens. Id enim constantes & conglutinatas habet partes, & non facile separabiles. Cuius rei manifestum statim subdit exemplum: Pinguia enim non putrescere dicit. Putredo enim corporibus accidere videtur cum agente valentius calido intrinsecum
 20 exhalat humidum, cum quo nimirum & ipsum simul euanescit calidum. Quoniam autem pingue & lentum humidum compactas (vt diximus) & cõglutinatas habet partes, non de facili separabiles, idcirco non parua cum re putredinem incurrere percipitur. Ipse autem hoc in loco dicit id illi idcirco non contingere, quoniam aërium est ipsum pingue, ab elemēti scilicet illius prædominio sic illud appellans. Aer autem aliorum respectu elementorum sub se positorum ignis existimatur esse quidam, cû illi regione sit vicinus, & in qualitate maxime actiuosa & efficaci, caliditate videlicet, cum illo communet. Porro ignis caliditate siccitateq; purissimis præditus, cum alia omnia expurgat puraq; efficit, tum ipse purissimus sanè est, nullique omnino putredinis incommodo obnoxius. Hoc sic constituto ostensoque, quod scilicet diuturnioris vitæ causa in animantium corporibus humidum est quod
 30 nõ de facili exsiccari & computrescere queat, cum pingue videlicet sit & glutinosum: aliam eiusdem rei philosophus subiungit causam, asserens huiusmodi humidum ad diuturniorem efficiendam vitæ commodum, non debere esse exiguum, sed competens videlicet, & potius multum. cuius rei statim ratio subditur. Paucum enim, inquit, cito & faciliter est exsiccabile. nam quoniam paucam habet molem, parua nimirum ad contraria resistentiæ facultatem habere potest. Et idcirco corollarij loco id quod prius dixerat ipse, in præsentia adducit, magna scilicet asserens animalia, & eximia molis stipēs, vt in vniuersum dicatur, vitæ esse longissimæ, quoniam magnitudine sua largam humoris copiam habeant.

10 **N**on tantum autem hanc ob causam diuturnioris sunt vitæ: duæ namque restant causæ, quantû videlicet, & quale: quare nõ solum humidi copiam esse oportet, verum etiã calidi, vt neq; gelu facile stringatur, neque leui de causa exsiccetur. Et hanc ob rem longæuus magis est homo q̄ pleraq; maiora. Longioris enim sunt vitæ quæ humidi copia superantur, si quidem maiori secundum qualitatem proportione superēt, q̄ secundum quantitatem vincantur. Et profecto quibusdam calidum est pingue, quod simul efficit vt neq; facile exsiccetur, neq; leui negotio frigescere possit. Quibusdam vero alium præstat succum.

Quod viuit animal, ali necesse est.

Senectus frigida & sicca natura.

Totalem caloris extinctio- nem esse mortem.

Pingue & lentum humidum diuturnæ vitæ esse causam.

Cur pinguia & putrescant.

Ignem nõ putrescere.

Quia retro dixerat philosophus longitudinis vitæ causam humidi in viuentibus esse copiam, & idcirco magna ferè omnia cum in animalium genere, tum in ipsis etiam stirpibus esse diuturniora: in extensiori namque corporis mole plus certe inesse humoris verisimile est: & quoniam illa vitæ diuturnioris vera & exacta non videtur esse causa (equus nanque homine humoris plus habet, quia corpore etiam est maiore, non tamen prolixioris est vitæ) idcirco hoc in loco illi moderari cupiens dicto philosophus asserit humoris multitudinem & copiam solitarie acceptam diuturnioris vitæ non esse causam, verum illius sic cum calido se habentis copiam, ut neque facilliter gelu stringatur, neque rursus de facili exsiccat. id autem accidere potest tum habili quadam inter calidum & humidum proportione, tum ipsius humidi qualificato quodam naturæ habitu magis ad aëriam pinguedinem & lentorem, quam ad aqueum mucorem vergentis: quæ sanè philosophus duobus illis expressit vocabulis, per quantitatem quidem commensuratam intelligi volens copiam: per qualitatem vero ipsius pinguitudinem & lentorem humidi quæ ab aëris prædominio caliditati sanè attestari censetur. Sic enim repertum in corporibus humidum ob aëriam caliditatem neque facillè gelu adstringi potest, neque paruo negotio exsiccati, tum ob lentorem, naturæque illius viscositatem, tum ob commensuratam (ut diximus) copiam, quæ à caloris conuati actione diutius se præseruare potest. Duas igitur ad longitudinem vitæ huiusmodi concurrere oportet causas, humidi scilicet conuati copiam, & illius pinguitudinem: quarum sanè quæuis solitarie accepta quæuis aliquid ad diuturnitatem se habentis facere possit, non multum tamen & integrum est id quod efficit. Quod ipse exemplo declarat de humoris copia non statim diuturniorē vitam faciente. Homo enim, inquit, longæuius est magis, id est æui prolixioris, quam pleraque maiora animalia: ut de equo retro est dictum. potestque etiā de bobus mulisque & alijs plerisque intelligi, quæ sine cōtrouersia breuioris quidem sunt vitæ quam homines, copiosiori vero humoris vtuntur abundantia, cum maiores corporum habeant moles. Longioris enim esse vitæ affirmat illa quæ humoris superantur copia, si quidem maiori secundum qualitatem superent proportione quam secundum quantitatem superentur. per quantitatem (ut diximus) humidi intelligens copiam: per qualitatem vero ipsius caliditatem & pinguitudinem. Cuius literæ intellectus hoc declaretur modo. Supponamus (verbi causa) humidum quidem in equi corpore in tripla excedere proportione humidum quod est in homine: calidum vero in hominis corpore repertum, equi calidum in octupla proportione superare. Hoc sanè in casu pluri maioriq; proportione hominis calidum equi superat calidum, quam eiusdem humidum ab equi humido superetur. maior enim octupla est proportio qua hominis calidum equi superat calidum, quam tripla per quam illius humidum ab equi humido superatur. Ex quibus manifeste apparet copiam quidem humoris in viuentium corporibus ad eorum diuturnitatem non nihil facere: plurimum autem conferre illius caliditatem & pinguitudinem. Quoniam autem per ea quæ retro dicta sunt in humidi natura, calidum à pingui philosophus determinasse videtur, & quasi duas res intelligere voluisse: idcirco ne simplex fallatur auditor, statim subdit, in quibusdam, id est in perfectiori viuentium genere ipsum calidum est pingue, & pingue scilicet calidum. Dictum est enim pingue natura esse aëriū, aërem autem ad alia sub se elementa ignis obtinere vicem. Non facillè igitur id pingue humidum caliditate sua congelabit, neque de facili viscositate & lentore suo poterit exsiccat. quod etiam retro dictum est. In quibusdam vero alijs dicit, id est in viuentium genere imperfectiori, & ijs præcipue quæ breuioris sunt æui, non esse calidum illum pingue, sed alium quendam succum, id est humorem habere qui illi quidem proportione respondet, verum tamen citius exsiccat potest, minusque algori & frigoribus resistere valet.

Duas ad vitæ longitudinem concurrere causas.

In perfectioribus animalibus pingue & calidum idem esse.

Præterea quod non de facili corrumpi debet, minime excrementitium esse oportet: id namque interimat aut morbo, aut natura. Contraria enim excrementi est vis & confectrix, hæc quidem naturæ, illa vero partis alicuius: quapropter quæ multo vtuntur coitu, genitaleque semen copiosius habent, celeriter senescunt, quoniam semen excrementum est, & exiens siccitatem affert. Et hanc ob causam mulus equo diuturnior est & asino, ex quibus procreatus est: necnon foeminae maribus, si quidem salaces fuerint mares. Idcirco passeris masculi breuioris sunt vitæ quam foeminae. Præterea quicumque ex maribus erumnosi sunt, laboris gratia senescunt magis. exsiccat enim labor. Senectus autem sicca est. Natura autem (ut vniuersaliter dicatur) mares foeminis sunt diuturnioris vitæ. Huius autem rei causa est, quoniam mas foemina calidius est animal.

Aliam hoc etiam in textu assignat causam vitæ longitudinis: cuius etiam oppositi, vitæ nimis breuitatis, afferre censendus est causam. Dicit igitur quòd illud quod non ex facili corrumpi, sed diuturnioris & prolixioris vitæ esse debet, minime oportet superfluitatū & excrementorū esse generatiuū, quod nos excrementitiū appellauimus. In qua enim viuentis complexione plurima ingenerantur excrementa, illi plurima sanè inesse contraria necesse est. Superfluum enim omne & excrementitiū contrarium esse diximus. quicquid autem pluribus obnoxium expositūq; est contrarijs, id diutius permanere non posse vero est consentaneum. Id namq; inquit, id est excrementū interimit aut morbo, aut natura. quod satis breuiter & obscure dictū, hunc habere videtur intellectū: Quādo videlicet ingenita excrementa cum vniuersa corporis complexione pugnātia (hanc enim hoc in loco appellat naturā) illā superauerint & pessumdederint, tunc dicimus illa interemisse animal & destruxisse natura, id est totā corporis cōplexionē cōmutasse: ad quod naturalis sanè consequit̄ mors. Quādo autē ingenita superfluorū excrementa ad vnicā tātum corporis partē siue mēbram pugnauerint, ad iecur (verbi causa) aut lienem, & intercedentibus illis vniuersum postea interemerint prostrauerintq; animal: tunc certe asserimus superfluitates illas morbo animal interemisse: quasi dicere velimus q; vna parte ægroti animalis corrupta, totum corruptum sit animal: qui violentē potius q̄ naturalis modus est mortis. nam morborum vi & generibus, & non ætatis maturæ decursu istuc accidere percipitur. Superfluitates igitur & excrementa in corporibus generata vel natura, vel morbo, breuitatis vitæ sunt causæ, secundum hunc quē adduximus intellectum: quē ipse etiā explanās philosophus statim subiungit excrementorū vim esse cōtrariam & confectricē, id est corruptricem cū naturā, id est vniuersæ complexionis: tum partis, vt de liene diximus & iocinore: quibus intercedentibus vniuersa postmodum interit complexio, & morbo, id est præter naturam ipsum corrumpitur animal. His de excrementorū natura & potestate sic ostensis & constitutis, corollarij loco ponit ea animalia quæ plurimo vtuntur coitu, & genitale semen copiosum habēt, multarum sanè esse superfluitatum, & ideo cito senescere, & mature etiam interire. Genitale enim semen, inquit, superfluitas & excrementum est. Vbi autem plurima sunt excrementa, maturus sanè est interitus, vt paulo ante ostensum est. Verum quoniam dicere hic quispiam posset semen quidem excrementum esse quoddam, sed vtile, vt physici asserunt, non autem ex superfluitatum illarum genere quas hic se habentis confectrices philosophus asserit, ideo alia occurrit via philosophus, indubitata fidei sententiam ostendens suam. Quæcunq; enim, inquit, multum habent seminis, & plurimi sunt coitus, cum ab illis multū spermat̄is excernatur, iugi illo salacis naturæ opere exsiccati illa & arescere vltra id quod naturæ conueniat necesse est: quamobrem & cito senescere, & mature illa interire contingit. Cum enim genitale semen sanguinei superfluitas sit alimenti, quæ in tertio sanè digestionis cōcoctionisq; sit ordine, vt autumat̄ medici, à corpore exiens multum certe secum caliditatis & humiditatis rapere & abducere censetur. his autem excretis cum frigidius effici animal, tum siccius necesse est. Cui certe corporum constitutioni maturam sequi mortem ex retro dictis palām est. Ipse autem huic sententiæ constanti statim suffragatur exemplo, mulorum inquit vitam diuturniorem esse quā equorum & asinorum à quibus progenerantur. non enim admittuntur muli vt equorum & asinorum genus, neq; sobolis gratia coire permittuntur, & ideo robustiores sunt, & vitæ prolixioris. Quam rem quotidie cernit & experitur vita: ipse etiam in commentarijs de animalium historia refert mulum lxxx. annos vixisse: idq; in Atheniensium monumentis memoriæ proditum inueniri: quod & Plinius secundus, & pleriq; etiam rerum authores scriptis suis prodidere. Quam etiā rem prolixius ostendere contendens subdit fœminas etiam ipsas, quæ proculdubio breuioris sunt vitæ q̄ mares (vt statim dicet ipse, euidenterq; demonstrabit) hanc ob causam diuturniores sanè maribus esse si quidem ij frequenti multoque vtantur coitu. Neq; hoc in loco quippiam obstare debet q; interdum fœminæ in coitus opere copiosam emittant superfluitatem, vt ipsi etiam faciunt masculi: quoniam istuc neq; semper fit, & illa certe superfluitas cum emittitur, neq; calida est, spiritibusq; referta, vt maris est illa, neq; cōpacta & tenax, sed frigida & diluta, aquei mucoris potius q̄ spermatis speciē referens, ita q; recto potius appellari possit nomine inefficax excrementum, q̄ genitale semen. Quam sententiam manifesto etiam iuuat exemplo, passeris inquit masculos breuioris esse vitæ q̄ fœmellas. In confessis enim est passeris salacissimum esse animal: vnde illud poëtæ, Vernis passeribus salaciores. Et ideo in commentarijs de animalium historia refert ipse passeris salacitate sua annum vitæ non excedere spatium. Plinius quoq; Secundus in naturali historia Aristotelem sequutus passeri minimum esse vitæ scribit: & q; mares negantur anno diutius durare, argumento esse quia nulla veris initio appareat nigritudo in rostro quæ ab æstate incipit. Fœminis autem longiusculum esse spatium. His subiungit præterea philosophus q; ex maribus nō solū qui nimio vtuntur coitu, breuioris sunt vitæ, sed ij etiā qui immodicis sese cōflētant laboribus, erūnosamq; agūt vitā. neq; id ab re, mehercule. nā sicut moderatus exercitij labor calorē excitat innatū, expellit superflua, fluxileq; corporis efficit humores, & ad summā vniuersum cōseruat animal, protēsamq; & valētē illi sanè præstat vitā: ita immodic⁹ labor & superflues defatigationes innatū exhalare faciūt calorē, laudabileq; & p̄ficuas absumūt humiditates, & vniuersum exsiccant corpus, & frigidius reddunt: quamobrem & præmaturam asserunt senectutem, & breuioris vitæ efficiunt terminos. In textus autem calce vniuersalem de vitæ lōgitudine affert sententiā, asserēs mares omnino fœminis esse diuturniores, & vitæ prolixioris. cuius rei statim & sub calce

Quid natura
interire, &
quid morbo.

Excrementa
breuitatis vi-
tæ esse causas

Genitale se-
men sanguinis
alimenti ex-
crementum.

Cur qui mul-
to vtuntur coi-
tu, cito inter-
eunt.

Cur muli ex
quis & asinis
diuturniores.

Plinius. ij.

Mulierum in
coitu emittū
humorē geni-
tale non esse
semen.

Catullus.
Plinius. ij.

Salacitate pas-
seribus vitam
esse breuissimam.

Moderatos labores vitæ conseruare: immodicos desinere.

(vt aiunt) manifestam affert causam, caloris videlicet illius copiam à quo cum superflua absumantur omnia, tū præseruatur humidum vt nō de facili cōgeletur: quod certe caloris defectu in foeminis, illarumq; veluti frigida natura, huic malo & plerisq; alijs expositum & obnoxium esse censetur.

Adem autē in tepidioribus locis protensioris sunt vitæ, q̄ in frigidis, eandem ob causam qua & maiora. Magnitudo autem potissimum est manifesta animalium natura frigidorum. Idcirco serpentes, & lacerti, & squamosa omnia calidis in locis magna proueniūt, & in rubro mari ostreaea. Augmenti enim & vitæ causa humida est caliditas. In frigidis autem locis quod animalibus inest dilutius est humidū: idcirco facile congelascit. Quamobrem exigui sanguinis animalia, vel exanguia, aut non generantur omnino in locis qui ad Septentriones sunt, neque terrestria in terra, neque aquatilia in mari: aut si generantur, minora certe, & breuioris sunt vitæ. Aufert enim augmentum gelatio. Alimentum autem nisi assumant animalia & stirpes, intereunt. seipsum nanq; eliquat. Vt enim multa flamma minorem exurit & conficit, quoniam alimētum absumit: ita naturale calidum quod primo concoquēdi vim obtinet, materiam in qua est, absumit. Aquatilia autem terrestribus minus lōgæua, nō quod simpliciter humida sint, sed q̄ aquosa. Huiusmodi vero humidum facile corrumpitur, quoniam frigidum est, & ex facili congelatur. Et quæcunque sanguine carent, eandem ob causam, nisi magnitudine sibi suffragentur, non enim pinguitudinem, neque dulcorem habent. In animalium nanque genere pingue dulce est: & idcirco apes plerisque maioribus animalibus diuturnioris sunt vitæ.

Vitæ prolixitas caliditatis sociata.

Quæ sint temperatae regiones.

Draceni elephantorū discordia. Pl. ij.

Prosequitur Aristoteles alias inuestigare causas cū lōgitudinis tū breuitatis vitæ in animalium genere, & in ipsis etiā stirpib⁹: dicitq; primo in tepidiorib⁹ locis eadē animalia viuaciora & diuturniora esse, q̄ si in algentibus & frigidis degant regionibus, eā scilicet ob causam propter quā maiora dixit esse diuturniora: neq; hoc ab re, mehercule. maior enim & copiosior in maioribus est caliditas. caliditatis autē sociata vitæ est prolixitas, vt retro est declaratū. Quod autē eadem animalia in tepētibus nata locis eiisdē generis sint maiora ijs quæ in frigidis nascuntur plagis, clarissimum hic, & nunquā in eiusmodi mentientem sensum affert testem. Videntur enim cum decentiora & robustiora, tum maiorum etiam corporum animalia quæ in temperatis degunt regionibus, æuiq; prolixioris q̄ contra eā quæ distemperatis nascuntur in locis. Vt enim calidi officium est dilatare, & augmentum facere, ita etiam est vitam ipsam extendere & præseruare. Eadem igitur causa est & q̄ maiora sint ea quæ in temperatis regionibus degunt animalia, & q̄ diuturniora, valens scilicet & vegetum calidum in sibi proportionato collocatum humido. Quo in loco animaduertendum esse censeo per calida loca hic intelligi oportere temperatas terrarum cæliq; plagas, aut non multum calore excedentes, quales sunt regiones quæ tertio, quarto & quinto sextoq; etiam subiectæ sunt climati. In ijs enim dicit, & sensu etiam percipitur, frigidæ complexionis animalia, & sanguinis exigui, vt serpentium genus est vniuersum, & ea quæ squamis teguntur animalia, magna esse: ostreaea quinetiam quæ sanguine penitus carent, ob tepidiorem cæli tractum in mari rubro magna reperiri asseuerat. Nam eadem, vt diximus, vitæ & augmenti causa caliditas est humida, id est calidum in humido sibi proportionato & pingui degens. Quamobrem in calidis etiam insigniter regionibus, vt apud Aethiopes & Indos, quæ pauci sunt sanguinis animalia, ad maximas corporum moles excrescere dicuntur, quod illorum naturæ deficit, cæli excellenti præstante calore. Memoriae nanq; proditum est quosdam apud Indos generari dracones perpetua discordia cū elephātis bellantes, tantæ sanè magnitudinis, vt & ipsos cū flexu facile amplexentur, nodorūq; nexu perstringant & interimant. Generare etiā inquit Plinius secūsus Aethiopiā dracones Indicis pares vicenū cubitorū. Megasthenes præterea eodē authore memoriae prodidisse fertur in India serpētes in tātam magnitudinē adulescere, vt solidos hauriāt ceruos taurosq; serpentēq; in Punicis bellis ad flumen Bagradā à M. Regulo expugnatum, centum viginti pedum fuisse longitudinis, idem est author Plinius. Taceo hoc in loco de Indici maris belius, in quo

Balenas quaternum iugerum, Pistricescq; ducenum esse cubitorum rerum prodidere scriptores: vbi etiam Locustas quaterna cubita implere asserunt: anguillasq; tricenum pedum in Gange reperiri. Ex quo clarissime patere potest calorem in omni viuientium corpore praestantissimum esse augmenti & magnitudinis architectum, quando illa quae innatum id non habent, tantum extraneo proficere conspiciuntur. In frigidis autem terrarum caeliq; plagis contrario res se habet modo. Animalia namq; ibi sunt cum paruorum corporum, tum breuioris etiam vitae: ea inquam quae interno calore caeli inclementiae resistere possunt. nan exanguia aut reperiuntur nulla, aut infelicia certe, & aui exiguioris. Paucissima enim, inquit Plinius, inopia fructuum, Scythia gignit animalia: pauca & contermina illi Germania: cuius sane rei veriolem (vt arbitror) & peculiarem magis adducere potuisset causam, si inopia dixisset caloris potius quam fructuum id ipsum contingere. Namq; illius paucitas efficacissima sane esse censetur causa cur in illis regionibus desint fructus, qui a valenti nimirum calore in humidum indigestum agente cum generantur in stirpibus, tum aequabili coctura peculiare quique & suos accipiunt succos, omnimodosq; reddunt saporos. Quo cum rigentes careant regiones, nil mirum si neq; fructuum neq; animalium sunt feraces. In frigidis namq; locis, inquit hic Aristoteles, id humidum quod in animalium est corporibus, dilutius est & frigidius, illaq; sane caret pinguitudine quae lentore suo ad longam animalium facit vitam: iccirco facile in gelu desatur: citiusq; sane id accidere non immerito existimatur illis quae aut parum aut nihil habent sanguinis. Sanguis namq; pingue illud est calidum cum quo vita perdurat. Huiusmodi igitur animalia in ijs quae sub Arcto sunt locis, id est Septentrionali caeli & terrarum plaga, vel non generantur omnino, vel siqua ex ijs prouenire possunt, & pusilla sane sunt, & cito intereunt: siue de terrestrium intelligere velimus genere, siue de aquatilibus. In vtrisque enim idem rationis est tenor, & eadem veritatis est causa. Gelu namque constrictus humor, & veluti mortuus, neq; augmentum praestare potest, neq; alimentum. His ita enarratis rationem nobis philosophus consequenter assignat curnam & quomodo quae alimentum non recipiunt animalia & stirpes corrumpantur. ea autem nimirum est conati interitus caloris, qui efficacia sua dum semper agit, se ipsum aliquando destruit & corrumpit: quod ipse in litera tangit potius quam exprimat, dicens, Se ipsum namq; eliquat. Calor namque innatus si nullum sibi extrinsecus suggeratur pabulum, ipso valentior factus ieiunio, carnes absomit primo, & corporis humores, mox etiam ipsum radicale humidum in quo degit, consumit & destruit. Quo certe absumpto, & ipsum & animalia consequenter & stirpes interire necesse est. Cuius certe rei manifestum sane de maiori & minori flamma, deque praerepto minoris alimento adducit exemplum: quod cum retro ab eo eisdem ferè verbis sit adductum, & a nobis illo explanatum in loco, non est quod in praesentia diutius in eo immoremur, cum alioquin nullam in se habeat difficultatem. Prosequitur postmodum philosophus comparando in hac longitudinis & breuitatis vitae differentia aquatilia terrestribus, vniuersum scilicet genus vniuerso generi: dicitq; vniuersaliter terrestria aquatilibus esse diuturniora. Huius autem rei causam esse inquit aqueum in illis & dilutum humidum, a praedominio existens eiusmodi, quod cum frigidum sane existat, & ex facili gelu concreascit, paruo nimirum negotio corrumpi potest. Exanguie praeterea vniuersum genus eandem videlicet ob causam breuioris est vitae propter frigidam in illis naturae discrasiam: Nisi, inquit, magnitudine sibi suffragentur. Cuius literae hic sane videtur esse sensus. Cum enim viuens omne a praedominio sit calidum (sine calore namq; non perseverat vita) in maiore certe corporis mole plus inesse caloris verisimile est. Maiora igitur quaecumq; sibi adminiculari & suffragari possunt, in diutino viuendi opere perseverant caloris copia quem in se habent. quam certe vnam retro ex causis diximus esse longitudinis & extensionis vitae. Nam in confessis est, inquit, exanguia omnia altera carere causa & fortasse efficaciori ad quam prolixitas nimirum vitae sequi existimatur, pinguitudine scilicet illa dulci quae neq; facile congelascit, & lentore suo non cito euanescit & halat. Hanc autem in sanguine praeditis animalibus, sanguinis esse naturam recta profecto dicat ratio. Quam obrem pro corollario in textus calce refert apes plerisque maioribus animalibus esse diuturniores, quauis sanguine careant. Hoc autem iccirco, quonia id quod in illis sanguini proportionem respodet, pingue est & dulce. Talis enim illarum est cibus. Porro dulcedo omnis calida esse censetur: calidum autem (vt aliquoties dictum est) in pinguitudine & lentore diutius contineri & praeseruari potest.

50 **I**N stirpibus autem sunt quae longissime sunt vitae, & quidem magis quam in animalibus, primum quidem quoniam minus sunt aquosae: quam obrè non de facili congelantur: deinde pinguitudinem habent & lentorem: & cum siccae sint & terreae, non tamen facile siccitati obnoxium habent humidum. Quod autem diuturnior arborum sit natura, sumere causam oportet. Peculiarem namq; habent illam animalium respectu, exceptis tamen insectis. Nouae enim continuo fiunt stirpes, iccirco diuturnae. Semper enim alij quidem exeunt rami, alij vero senescunt.

Calore in corpore
potius magnitudinis
architectu esse.

Cur in scythia
paucissima generantur
animalia.

Calor innatus
nisi extrinsecus
sueuetur,
se ipsum interimit.

Cur maiora
animalia sint
diuturniora.

Cur apes plerisque
maioribus sunt
diuturniores.

Radicum quinetiam similis est modus, sed non simul omnium, sed aliquando quidem stipites solum & rami interierunt, alij autem suborti sunt. Cum autem sic se habuerint radices, alij sane ex restati fiunt: & hoc semper perseverat modo, alia quidem corrupte, alij vero genite: & ideo protese sunt vite.

Cur stirpes animalibus diuturniores.

Postquam retro (vt vidimus) perfectiora animalia, imperfectioribus: & sanguine prædita, illo carētibz comparauit philolophus, in hac inquā uiuentium omnium differentia, longitudinis scilicet & breuitatis vite: hoc in textu eadem in re animalia comparat & stirpes: dicitq; à principio statim literæ lōgissimos vite terminos, & æui diuturnitatem in stirpium magis genere reperiri quàm in animalibus. Cuius rei manifestas statim affert causas ex ijs quæ retro sunt adductæ. Primum enim, inquit, stirpium genus humidum habet minus aqueum & dilutum quàm animalia. Sūt enim sicciore arbores & rigētes magis ipsis animalibus, minusq; diffluētes: non de facili autē (vt dixim⁹) id gelascit humidum. Præterea pingue illud est humidum, tenacitatemq; & lentorem quendā habet: cuiusmodi in animalibus etiam existens ad extensam vitæ facere prolixitatem ostendimus: quoniam neq; de facili gelu cōstringitur, neq; rursus leui de causa exsiccat & arefcit. Id autem humidum in arborum esse genere, oculata (vt aiūt) percipitur fide. Facile enim inflāmur & exurit quod aeriā pinguedinē, tenacitatisq; vim, & naturæ lentorē cuius clarissime indicare potest. Ex quo, inquit, non immerito existimari potest, arbores, licet à prædominio sint sicce & terreæ, nō tamē de facili exsicabile suum habere humidū, & ideo esse diuturniores. His hoc modo declaratis, aliā rursus philolophus adducit causam cur stirpium genera viuacia sint & longæua: dicitq; illam esse peculiarem & propriā solis cōpetentem arboribus, & non ipsis animalibus, nisi fortasse, inquit, insectis, vt videbimus. nā supradictæ causæ, de humido scilicet non diluto & aquoso, & facile congelabili, sed pingui & glutinoso, quod habere dixit stirpes, cum animalibus etiam illis sunt communes. Hanc autem quam dicturi sumus causam, peculiarem, inquit, & solitariam arborū habet natura animalium respectu, exceptis tamē insectis: id est, per hanc quidem differūt stirpes ab alijs animalibus, comunicāt autem cum insectis ex animalium genere. Verum quonam comunicēt modo, ipse mox dicit: nūc quo differāt modo, ostēdit prius. Noue enim, inquit, cōtinuō fiunt arbores, & ij quidem in illis ramorum senescūt trunci, alij vero germinātes pullulāt, & nouelli in parente consurgunt: ita q; eadem semper arbor partes habet quasdam virētes & teneras, nōnullas vero iam senescētes & præduras. Similiq; modo ipsis cōtingere dicit radicibus. nam alia quidem ex illis senescūt & intereunt, alia vero pubescūt & vigēt. Non simul autem hoc cōtingere dicit, sed vlcibus euenire. Interdum enim stipites & rami intereunt, radices vero remanent, ex quibus alij nimirū stipites & alij repullulāt rami. Interdum autem istuc ipsis cōtingit radicibus. Emortuis enim his, & capillamētorum exsiccatibz fibris, alia rursus ex præexistēte, id est, ex ipso radicū scapo & corpore, & parte illa vbi arboris vitæ principium collocatur, emergunt & renascūtur, quæ arboris nimirum illius incolumitatis sunt causæ: eoq; modo cum senescētes per partes suas arbores, tum restauratæ, & quasi nouellæ rursus effectæ, diuturno viuunt, & pluribus perseverāt seculis: quæ peculiaris (vt diximus) videtur esse causa prolixioris arborū vitæ. nā in animalibus ipsis nihil huiusmodi esse cōspicitur, quorū partes non vicibus (vt in arboribus est ostēsum) sed simul omnes cum iuuenescere videntur, tum senescere, & vnā nascuntur & commoriuntur omnes.

Arborum sola natura senescit & pubescit.

Similes autem sunt stirpes insectis, vt dictum est prius. Diuisæ nanq; viuunt, duoq; & multa de vna efficiuntur. Verum insecta ad vitæ vsq; actum perueniunt, multum vero tēporis durare nequeunt. Instrumentis enim carent, neq; illa quod in vnoquoq; est principium efficere potest. Id autem quod est in stirpe, potest. Vbiq; enim cum radicem, tum caudicem potestate habet: quamobrem ex ea semper aliud quidem nouellum prouenit, aliud vero senescens: ita quod parui refert vt eo sint diuturnæ modo, quo sunt illæ quæ transferūtur. In ipsa nāq; trāslatione isthæc quodāmodo accidere quispiam asseuerare potest. Pars enim quædam est id quod transfertur. Verum in translatione quidem separatis id accidit partibus: ibi autem per continuum. Causa vero, quoniam vbiq; potestate inest principium.

Quia in præcedenti philosophus dixerat textu arborum genus peculiarem quandã & solitariã habere naturam, qua ab animalibus differre videbatur, nisi ab insectis, propter quam diuturnum & longævum magis esse poterat: hoc cõsequenter in loco illa declarando quæ breuiter & subobscurè ibi dicta fuerunt, convenientiam prius istam qua stirpes insectis sunt similes, explanat: postmodumq; clarã inter illa differentiã explicabit: vltimoq; loco causam propter quã multo diuturniora arborum q̃ animalium sit natura, rerũ evidẽtib; declarabit indicijs. Dicit igitur similes esse stirpes insectis: quod in præcedenti etiam dixerat textu: quoniã quemadmodum insectorum corpuscula præcisa viuunt, palpitãtiq; aliquãdiu illa perstare possunt frustra (quod & sensu percipitur, & in commentarijs de anima, & de animalium incessu, abunde est declaratum) sic arborum succisã viuunt partes, ramiq; & furculi à matre reuulsi diutius perseuerant. Hæc igitur est convenientia per quam sola ex animalium genere insecta cum ipsis comparari possunt stirpibus. Verum notabilem statim inter illa differentiã determinationem subiungit, insecta quidem afferens sic recisa multo tempore durare non posse: stirpes autem succisã diutius posse viuere. Cuius certe rei verissimam statim affert causam, in recisis inquit insectorum partibus non reperiri illud principium, id est opificem animam quæ instrumenta efficere & architectari possit illa per quæ diutius partes illæ recisæ perseuerare & viuere possint, per instrumenta sanè intelligens os & stomachum, cæteraq; membra illa quæ cum ad sumẽdos, tum ad conficiendos & digerendos faciunt cibos. Cum enim viuere nullum diu possit animal (vt aliquoties est declaratum) nisi alatur, profecto nutriri & ali haudquaquam poterit, nisi ad id operis peragendum requisita habuerit instrumenta: quibus quæcunq; carent, diutius sanè viuere nequeunt: quod insectorum recisis particulis manifestò contingere animaduertitur. Insecti enim anima illa quæ antequam secaretur id animal, vna quidem actu erat, potestate vero plures, post præcisionem actu plures effecta, ad præstandam quidem aliquandiu defectis particulis vitam est efficax: ad conseruandam vero illam & ad extensum prorogandam spatium haudquaquã est efficax. Cito igitur pereunt defecte animalium illorũ partes, quod secus in stirpiũ genere animaduertere licet, recisæ enim arboris partes, furculiq; & rami à stirpe præcisi, principium sanè id in se cõtinent quod & radicẽ, & stipitis germinantẽ potestate habet caudicẽ, & de illis facillè potest efficere vnde & ali possint posthac, & auferere, diutiusq; viuere & durare queant. Sed quoniã de stirpium partibus non recisis, sed in matre manentibus præsens esse videtur sermo, quæ cum iuuenescunt & pullulant, tum senescunt & intereunt, ex quo renascentium quodammodo arborum diuturnior ostenditur vita, existimandũ est principium id de quo verba fecimus, in quibuscunq; arboris partibus non recisis potestate huiusmodi esse, & omnia etiã posse illa quæcunq; in recisis partibus actu existens architectari & efficere cõspicitur. Quãobrem, inquit, semper prouenit aliud quidem nouellum, aliud vero senescens, ab illo enim principio potestate inexistente, arescentium in arboribus ramorum loco, furculorum alia producuntur germina, quæ arborem renouant, illamq; diutius perdurare faciunt. Et hæc vera nimirum & peculiaris est causa per quam in stirpium genere vitæ diuturnitas reperitur magis quàm in animalibus. Quam rem manifesto concludere volens exemplo philosophus subdit simili ferè modo diuturniores fieri arbores & longæuas, quo in transferendis plantis successio quædam diuturna, & quasi vitæ æternitas fieri animaduertitur. Auulsi enim ab arbore rami, aut ferro recisi, si in subactam & rite præparatam collocentur terram, adolescunt cito, & nouellas efficiunt arbores: qui cum partes prioris fuerint arboris, ipsam quodammodo renouare videtur matrem, quam rem in eandẽ cadere arbore quotannis germinantem, nouosq; semper furculorum pullulos producentem, pauloante diximus. Differunt autem translata ista, siue auulsione, siue furculo fiant deciso, ab ijs quæ ex eisdem radicibus in eadem pullulant arbore, paulo quidem aut nihil quantũ ad vitæ longitudinis causam, nonnihil autẽ in hoc, quoniã ea quidem quæ transferuntur, & in alium collocantur locum, seiugata diuisaq; sunt à parente sua, solitariamq; degunt vitam. Quæ vero in matre perstant partes, eiusdemq; aluntur radicibus, & illius veluti gremio fouentur, simul cum illa existunt, siue potius illi inexistunt: cum in vtrisque tamen idem potestate sit principium, quod (vt retro dictum est) & stipitem & radices efficere potest. Et hoc est quod in litera dicitur illa, Verum trãslatione quidem separatis id accidit: ibi autem per continuum, id est, idem enim accidit omnibus stirpibus, quod semper scilicet in illis proueniat aliud quidem nouum, aliud vero senescens, ab eodem scilicet principio. Verum in hoc est differentia, quod translatis & transplantatis id accidit dum seiugata sunt & separata: alijs vero per continuum, id est dum in ipsa sunt matre.

Accidit autem idem in animalibus, & in stirpibus. In animalibus etenim mares magna ex parte sunt diuturniores: horum vero summæ partes imis sunt maiores. Pomilionis namq; speciem magis refert mas quàm fœmina: sursum autem est calidum, frigidũ vero deorsum. In stirpibus autem quæ grauioris sunt capitis, æ nimirum longioris sunt vitæ. Tales vero sunt quæ non sunt annuæ, sed arborosæ.

In quo contine-
ntur & in quo
differat. In
ita cum stir-
pibus.

Sursum enim plantæ, & ipsius caput, est radix: annuæ autem inferne cum augmentum, tum fructus capiunt. Cæterum de ijs sanè separatim in cõmentarijs de stirpibus pertractabitur: in præsentia autem aliorũ animalium cum protensionis, tum breuitatis vitæ dicta est causa. Reliquũ igitur est contẽplari de iuuentute & senectute, necnon de vita & morte. his nãq; determinatis, ea quæ de animalibus est ratio, finem certe habebit.

Quia retro dixerat Aristoteles mares fœminis esse diuturniores, quoniã illis sunt calidiores, nanq; calidum ad vitæ prolixitatem multum facere demonstrauerat: eandem accidere rem cum animalibus ipsis, tum stirpium generi, ad efficiendam ostendẽdãq; æui longitudinẽ hoc in loco asserit. Mares enim in animalium genere quoniã fœminis sunt calidiores, tũ longioris sunt vitæ, tum supernas corporis partes infernis maiores sanè habent. Calidum enim quod suapte natura sursum fertur, ad ea secum loca multũ nimirum attrahit alimenti, & tum illa distendit & laxat, tum eisdem augmentum proculdubio præstare censetur. Vnde manifeste conspiciere licet mares in animalium genere pomiliones magis & nanos esse quàm fœminas, id est supernas corporis partes infernis maiores habere. Sic enim ipse alibi hoc exponit vocabulum, similitudine quadam à veris translata pomilionibus, quorum sine controuersia supernæ corporis partes monstruosum in modum infernis sunt ampliores. Videmus igitur hanc ob causam in hominũ specie in maribus quidẽ magna plerunq; capita, & latos humeros, pectora ampla, spatiosãq; terga, necnon validos laceratorum toros: contrã vero restrictam aluum, nates exiguas, crura autem compacta magis quàm pingua. In fœminis autem contrario res se habet modo. Parua enim plerunq; fœminæ habent capita, angustos humeros, haudquaquam eminens & latum pectus: cæterum amplas gerunt nates, cruraq; & tibias obesas habent & pingues. Frigidi enim est ad inferna mouere magis, vt calidi ad superna. Et hic profecto in vtroq; sexu naturæ recte se habentis membrorum conspiciuntur habitus: quem præstantes etiam artifices naturam sequuti magistrã, in picturis signisq; suis præclare expressisse videtur. Istuc ipsum igitur in stirpium natura animaduerti conspiciq; dicit. nanq; in illarum genere quæ graui sunt capite, id est magnas extẽsasq; habent radices, prolixioris sanè diuturniorisq; esse videntur vitæ. Radices etenim, & has quæ terræ inheret partes, quibus succũ vnde alantur attrahunt arbores, illarum sanè esse capita plerisq; dixit in locis. Huiusmodi autem sunt illæ quæ plura durare secula & rerũ scriptores prodidere, & omnis experta est ætas, quercus scilicet, & olea, platanus, cupressus, cæteræq; eiusmodi, quarum non simplices sed ramosæ sunt radices, multumq; occupant loci: ex quibus nonnullæ (vt aiunt) tantum descendere dicuntur, & ima telluris penetrare, quantum sanè ipsa attolitur arbor. Arborosas igitur has vocat stirpes philosophus, id est magnas, multarumq; radicum, & non annuas, qualia sunt hortensia ferè omnia, quæ aut vnicam tantum habent radicem, eamq; breuẽ & exilem: aut in tenues quasdam & capillaceas desinunt fibras: quorum sanè augmentum, vt in hominum specie videtur in fœminis, ad infernas corporis declinat partes. Per totum enim huius literę contextum in eodem perstare videtur similitudinis modo philosophus: neq; id ab re, mehercule. ipse enim est qui dixerat arborem quasi inuersum esse hominem, contrariõq; ad vniuersi partes se habere modo. siquidem ad inferna vniuersi superna habent arbores sua: homo vero hac in re ipsi quadrare videtur mundo. Quamobrem annuæ, inquit, stirpes inferne fructus capiunt & augmentum. Tritici nanq; vniuersa genera, necnon legumina omnia hoc naturæ habitu esse conspiciuntur. Folia nanque & seminum grana inferne gerunt: & hortensium genus vniuersum hoc etiam se habet modo. Quorũ tamẽ disquisitionẽ omniũ, & peculiare insuper rationũ modos, ad cõmentarios de stirpibus in præsentia reijcit: quos vtrũne fecerit edideritve, an secus, in incerto est. nam sub illius nomine, quod sciam, nulli feruntur: ceterũ legitimus illius discipulus, & scholę successor Theophrastus hãc sanè philosophiæ partem iacere non est passus, præclarosq; illos qui nunc passim reperiuntur, de stirpibus commentarios scriptos reliquit. His sic determinatis Aristoteles commentariolum hunc solito claudit modo, quæq; posthac perscrutari cogitat, nudis recenset verbis, in quibus finem eius quæ ad animalia pertinet rationis & methodi esse asseuerat.

Corporum in
marib; & fœ-
minis natura-
les habitus.

Quercus.
Olea.
Platanus.
Cupressus.

Arborem seu
inuersum esse
hominem.

Theophrasti
de stirpibus
commentarij.

F I N I S.